

**КРОЗ
ВЕКОВЕ**

Пре сто година

Тачно пре сто година, у јуну 1864. године, европски листови донели су између осталог, као занимљиве или карактеристичне новости, и ове вести:

Беч. Извесни Голан конструисао је машину

у којој се пилићи излегу из јаја за 13 до 15 дана. У тој машини вре ла вода непрекидно циркулише око јаја и одржава изнад њих сталну температуру од 38 Целзијусових степени, а од 28 степени испод њих.

Москва. У новембру прошле године на руским универзитетима било је 4.059 студената и 842 слушаоца — госта. Од њих, на Петербуршком универзитету се образује 672, на Московском — 1892, на Кијевском 647, Казанском 419, а на Харковском 703.

**Древно
налив-перо**

Када се појавило прво налив-перо? Многи су сматрали да је то било почетком 20. века. Међутим, „самопишућа“ држаља употребљавана је још у древној Јерменији, пре 800 година. Било је довољно да се ова држаља с пером једном замочи у мастило да би се њоме написало 700 слова, односно једна

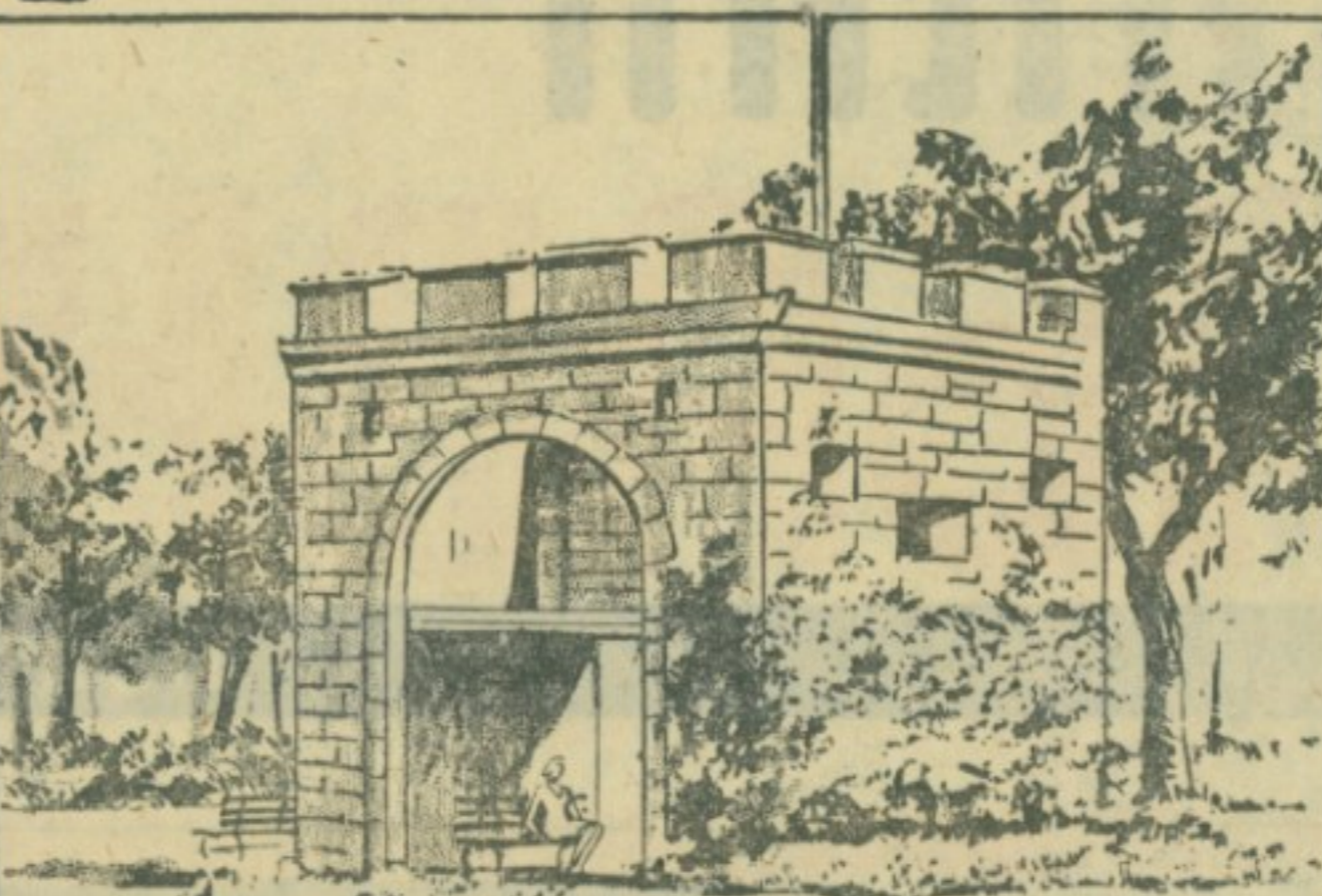
цела страница. По својој спољашности ова држаља је подсећала на савремено куглично налив-перо.

Мастило које је употребљавано са овом држаљом било је изванредно постојано: за протеклих осам векова готово се уопште није изменило. О налив-перу старих Јермена дознало се из једног недавно откритог рукописа.

У ОВОМ БРОЈУ: Приче о обавештајцу. Моја друрица Чиџа. Три Баџирина најада. Ламарџин. Како се сивара црпани филм. Једна лејенда. Весџи са сликама из целој свеџа.

Ripley's

Веровали или не!

ОВА **КАПИТА**
 ЈЕДИНИ ЈЕ ОСТАТАК Тврђаве ГЕРИ у
 ВИНПЕГУ (САД) - ПА ИПАК ПРЕМА ПОВЕЛИ
 ЧАРАСА II ИЗ 1670. ГОДИНЕ СВИ КРАЉЕВИ НА
 СЛЕДНИЦИ И ПОТОМЦИ КОЈИ ЈЕ ПОСЕТЕ
 МОРАЈУ ДОБИТИ НА ДАР 2 ЦРНА ДАБРА
 И 2 ЈЕЛЕНА

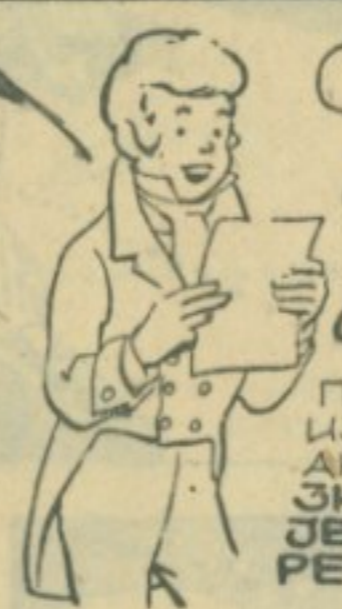
КВАН СУШЕНКО

СУВАО
 ЈЕ ОБЦЕ
 ПОРОДИЦЕ
 ФАЛЦОВИ
 У ЦАРСКОЈ
 РУСИЈИ
 ПУНИХ
 90
 ГОДИНА

ПОЈЕДЕНИ МЛАДОЖЕЊЕ

ДЕВОЈКЕ ИЗ ПЛЕМЕНА БАЈАЛИ
 У ЗАПАДНОМ НЕПАЛУ ПО СВИМ ВЕРОКИМ ПРО-
 ПИСИМА УДАЈУ СЕ НАЈПРЕ ЗА КРУШКУ!
 ПОСЛЕ СВЕЧАНЕ СВАДБЕНЕ ЦЕРЕМОНИЈЕ
 ОВАКА НЕВЕСТА ПОЈЕДЕ КРУШКУ КАО ЗНАК
 ДА ЈЕ БРАК ОСТВАРЕН.
 НА ОВАК НАЧИН ДЕВОЈКЕ СЕ ОСИГУРА-
 ВАЈУ ДА У СЛУЧАЈУ КАД СЕ ЗАСТА
 УДАЈУ И ОСТАНУ УДОВИЦЕ
 НЕ БУДУ СПАВЕНЕ!

МАТРАЛО СЕ ДА СУ
ОКСФОРДСКИ
СТУДЕНТИ
 ПОЛОЖИЛИ ИСПИТ
 ИЗ ХЕБРЕЈСКОГ
 АКО СУ ЗНАЛИ
 ЗНАЧЕЊЕ ОАМО
 ЈЕДНЕ ХЕБРЕЈСКЕ
 РЕЧИ (1800-1820)

ЧАСОВНИК

ОД ЦВЕКА
 У БАДЕНУ
 (АУСТРИЈА)
 СТВАРНО
 ПОКА-
 ЗУЈЕ
 ВРЕМЕ

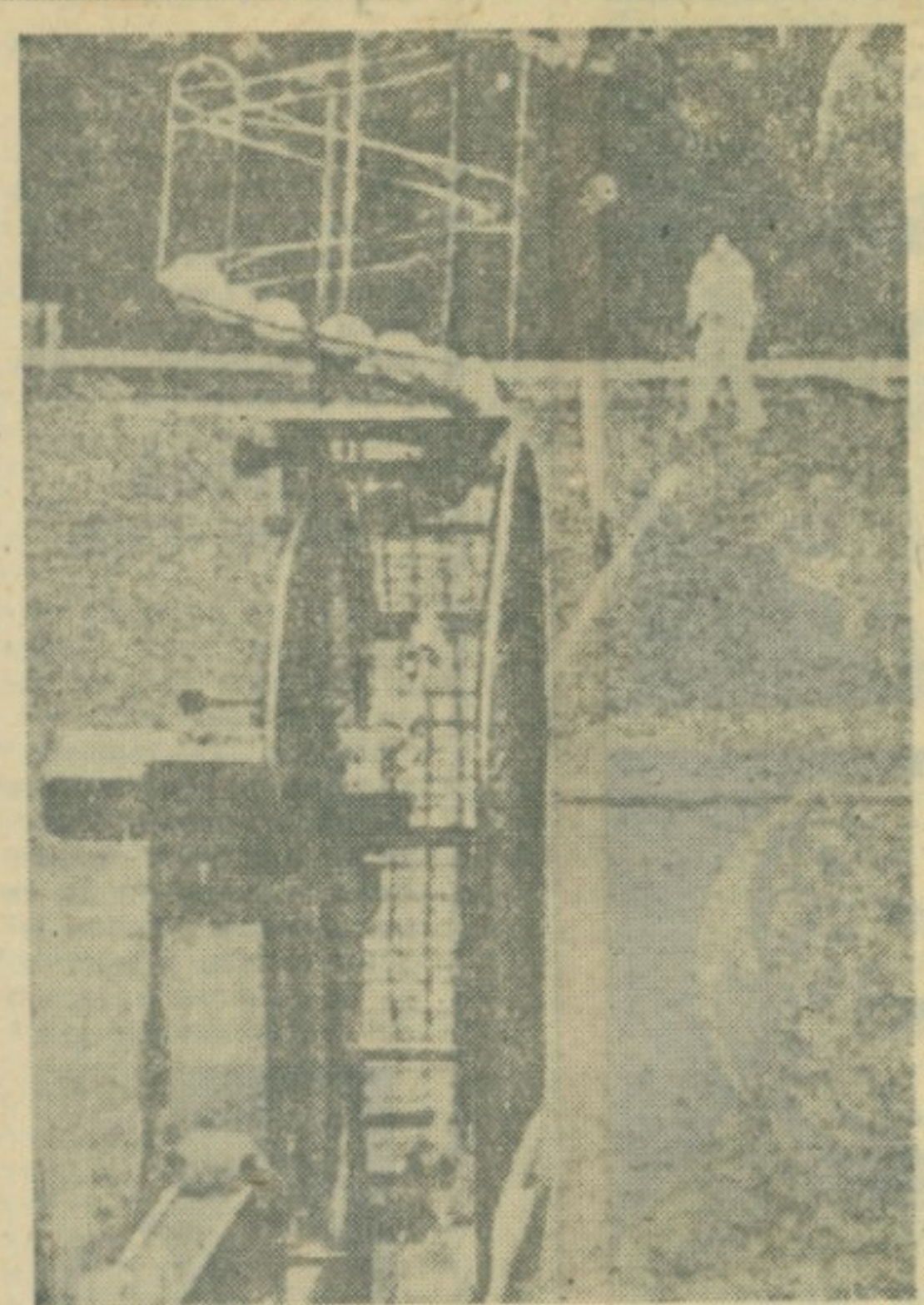

БИЈКА-КОБРА

DARLINGTONIA
 КОЈА ИЗГЛЕ-
 ДА КАО
 КОБРА
 СПРЕМНА ЗА
 НАПАД ИМА
 И РАЗВРАТ
 "ЈЕЗИК" ПО-
 МОГУ КОГА
 УВАЉУЈЕ У
 УСТА ИМСЕК-
 ТЕ КОЈИ-
 МА СЕ
 ХРАНИ!

© King Features Syndicate, Inc., 1964 World rights reserved.

Нема освајања васионе без метала будућности

МАШИНА ИГРА ТЕНИС

Француски тенисер Ре-
 не Лакост конструисао је
 машину која му у игри до-
 некле замењује партнера.
 Аутоматски уређај „ми-
 траљеском“ брзином дола-
 је лопту. На жалост, ма-
 шина не уме да одбја,
 тј. да враћа лопту. Капа-
 цитет машине је 50 лопти,
 после чега се мора поно-
 во напунити. Како тврди
 проналазач играти тенис
 с машином није нимало
 лака ствар.

»ЗАБОРАВНИ« ПОРЕСКИ ОБВЕЗНИК

Енглески порески обве-
 зник Џон О'Фарел из Берн-
 лија, осуђен је на годину
 и по дана затвора због
 тога што је у својој поре-
 ској пријави све измешао.
 Своју кћер Мери из про-
 шлогодишње пријаве сада
 је пријавио као своју су-
 пругу, а своју прошлого-
 дишњу супругу Агнес про-
 мењо је у самохрану мај-
 ку. Поред тога његов син
 Томас постао је наједном
 Питер. И на крају: Џон О'
 Фарел није никад био о-
 жењен и целу породицу
 је измислио да би смањио
 своју пореску стопу.

Пре стотину година сва
 тадашња индустрија
 почивала је на само
 7 до 8 метала. Алуминијум,
 на пример, тада је био рет-
 кост; цена овог метала, којег
 у земљиној кори има више
 од ма ког другог, није се
 много разликовала од цене
 злата!

Од тог времена до данас
 учињен је огроман напредак
 у истраживањима и пронала-
 жењу бољих и економични-
 јих начина производње. У
 свету се данас произведе око
 3 милиона тона алуминијума,
 док је 1900. године добивено
 само 7.300.

Данас је у употреби близу
 80 разних метала. Код до-
 брог дела је производња тек
 недавно усавршена, док се
 неки још налазе у фази истра-
 живања. Многи од ових
 нових метала незамењиви су
 у космонаутици, нуклеарној
 техници, електронци, хемији
 и другим областима модерне
 науке и технике. Ево укратко
 карактеристика за неко-
 лико метала са још несваки-
 дашњим именима:

Берилијум

Добио је име по минералу
 берилу. Открио га је Фран-
 цуз Воклен 1798. године а
 први узорак металног бери-
 лијума направио је Немац Ве-
 лер тридесет година доцније.

Главна налазишта берила
 су у Бразилу, Аргентини, Ин-
 дији, на Уралу, у Јужној А-
 фрици и САД. Има га и у
 нашој земљи на планини Мо-
 тајици у Босни, на Пасјачи
 код Прокупља, на Кукавици
 код Врања, као и на Жељи-
 ну, Церу и Букуљу.

Добија се редукцијом или
 електролизом из раствора.
 Изгледа је челично-сивог. Че-
 тири пута лакши од челика
 а знатно отпорнији од њега,
 топи се на 1284° Ц.

Годишња производња ме-
 талног берилијума је данас

само неколико стотина тона.
 Углавном се употребљава у
 нуклеарној и васионској ин-
 дустрији.

Ниобијум

Име је добио по Ниоби,
 кћерки Танталовој (према
 грчкој митологији). Открио
 га је Енглец Хечет 1801. го-
 дине, док је чист метал први
 направио Швађанин Блом-
 страд 1864.

Добива се из минерала ко-
 лумбита и танталита. Главна
 налазишта су у СССР, Сканди-
 навији, Африци, Канади,
 САД и Бразилу.

Ниобијум је сив метал, от-
 поран према корозији. Топи
 се тек на 2500° Ц. Светска про-
 изводња је око 90 тона годи-
 шње. Употребљава се у ну-
 клеарној и васионској индустрији.

Титан

Према Титану, гиганту из
 грчке митологије, добио је
 ово име. Иако откривен још
 1791. године, чист метал је
 добивен тек 1910.

Издваја се хемијским про-
 цесима из разних минерала,
 нарочито рутила. Главна на-
 лазишта су у САД, Норвеш-
 кој, Индији, Аустралији и А-
 фрици.

Титан је метал сребрнате
 боје, два пута лакши од гво-
 жђа, врло отпоран према ко-
 розији. Топи се на 1800° Ц.
 Легуре које садрже титан и-
 мају одличне механичке о-
 собине.

Од 10.000 тона титана које
 се производе годишње, најве-
 ћи део иде за ваздухопловну,
 васионску и хемијску индустрију.

Цирконијум

Од арапске речи „заргун“,
 што значи боја злата, поти-
 че име минерала циркона. От-
 крио га је 1789. године Не-
 мац Клапрот. Чист циркони-

јум справио је први Швађанин
 Берцелијус 1824.

Главна налазишта циркона
 су у Аустралији, САД, Бра-
 зилу, СССР-у, Индији и Се-
 негалу. Цирконијума у зем-
 њиној кори има више него
 бабра, олова, никла или цин-
 ка.

Цирконијум је сјајно-бели
 метал који се топи на 1830° Ц.

Чист и у облику легура по-
 казује велику отпорност на
 корозију и има добре меха-
 ничке особине.

Неколико хиљада тона, ко-
 лико се годишње произведе,
 налази примену у нуклеар-
 ној техници, хемијској, елек-
 тронској и пиротехничкој ин-
 дустрији.

СПУТНИК ОСМАТРА

СКАКАВЦЕ

Амерички вештачки са-
 телит „Тирос“ редовно до-
 ставља на Земљу снимке
 облачног покривача инад
 разних крајева и места на
 ше планете. Ти снимци по-
 мажу у састављању вре-
 менских прогноза.

Једном, при анализи сви-
 мака, научницима је пео
 у очи облак необично там-
 не боје који се кретао не-
 упоредиво спорије од
 свих познатих врста обла-
 ка.
 Одговор на загонетну
 појаву био је неочекиван:
 огроман рој скакаваца.
 Снимци које редовно до-
 ставља „Тирос“ омогућу-
 ју да се предскаже где ће
 се и када рој скакаваца
 појавити. Захваљујући то-
 ме моћи ће се благовреме-
 но предузети потребне
 противмере.

АКУМУЛАТОР ХЛАДНОЋЕ

Инжењер Хофман из Источне Немачке пронашао је акумулатор хладноће који је са успехом „положио испит“. То је у ствари херметички затворен пакет напуњен специјалном масом чији се састав још држи у тајности. Ако се тај пакет за извесно време стави

у фриџидер на температуру од минус 20 степени, он потом одаје хладноћу 10—12 часова. Такав пакет може се користити на путовањима, при куповини животињских намирница, може се носити заједно са ужином на посао да би се храна очувала свежом и укусном. Пакет се може више пута „пушити“ хладноћом.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

Највише температура по вршинском слоју морске воде је у Персијском заливу: у августу она достиже 35°C. У Јадранском мору она није виша од 26°C.

Најпровиднију воду има Саргаско море око Бермудских острва. Уроњен бели котур са пречником од 60 см види се до 66,5 м. Највећа провидност Средоземног мора, мерена на исти начин пред сиријском обалом, износи 60 м, а на Јадрану, у његовој јужној половини, 35—54 м.

Количина соли на ушћу Волге износи 1 гр на 1 литар воде. У заливу Кара Ђогаз Гол, на Каспијском језеру, у литру воде има преко 200 грама соли.

Количина леда на Земљи процењена је на 20 милиона кубних км. Око 90 посто те количине леда налази се на леденом континенту — Антарктику.

Најважнији центар обрадовања ледених брегова на северној полулопти налази се у заливу Диско на западној обали Гренланда, где у море улази 6 најбржих леденика на земљи. Од њих сваке године постаје око 5.500 ледених брегова. Највиши ледени брег 149 м, на северној полулопти примећен је у близини острва Диско.

Град Богора (бивши Битензорг) на острву Јави у Индонезији сматра се као место са највише непогода. У њему просечно 220 дана годишње грми и се-

УМИЉАТИ ЛАВ

„Умиљат као маче, а привржен као пас“ — каже један гостионичар из Сорента о свом љубимцу — лаву.

Лав који је сједино у себи ове две лепе особине својствене иначе домаћим животињама, живи у гостионици дуго — од четвртог дана свог живота. Ова жива реклама привлачи у гостионицу многе посетиоце.

вају муње уз обилне кише. Супротно је у околини калифорнијског града Санта-Марија у САД: непогода се појављује просечно једном у две године.

Азовско море је рибом најбогатије море на свету. У њему се улови иста количина рибе годишње

као и у Средоземном мору, иако је оно 63 пута пространије од Азовског!

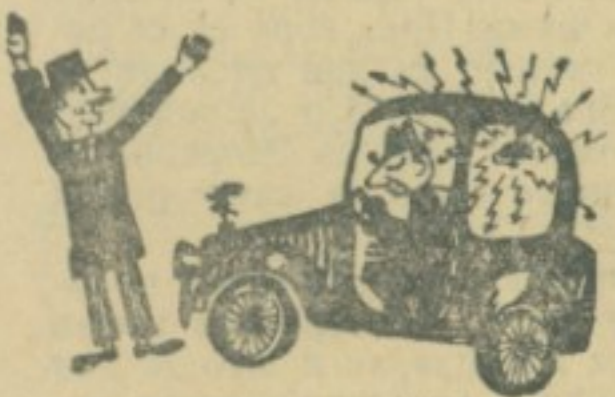
Јенисеј је водом најбогатија река Совјетског Савеза. Сваке секунде она уноси у Карско море 17.400 кубика воде што је тачно 10 пута више од количине коју Сава просеч-

но даје Дунаву за исто време.

Биљни покривач земље је највећа „фабрика“ кисеоника. У току године биљке издвоје око 400 милијарди тона кисеоника, а потроше око 150 милијарди тона угљеника и до 25 милијарди тона водоника.

НЕ СПАВАЈ ЗА ВОЛАНОМ

Чак и статистичари не би могли тачно да нам кажу колико се саобраћајних несрећа догоди стога што уморни возачи заспе за воланом. Ендрију Папаминас, учитељ из Балтимора у Америци, умало због тога није једном изгубио живот. Тај догађај навео га је на мисао да конструише уређај који не дозвољава возачу да на путу заспи.

Минијатурни транзисторски радио-пријемник прима возачеве откуцаје срца или пулса. Чим број откуцаја почне да се смањује — што значи да шофер почиње да се успављује — продорно зазвони електрично алармно звонце.

Занимљиво је да је Папаминас конструисао овај уређај још пре десет година али га ником није понудио увере да је такав апарат давно пронашао и патентирао неко други. Проналазач, за чији се проналазак тек недавно дознало, тврди да је његов уређај јевтини и потпуно поуздан.

ПОДВОДНА КОСАЧИЦА

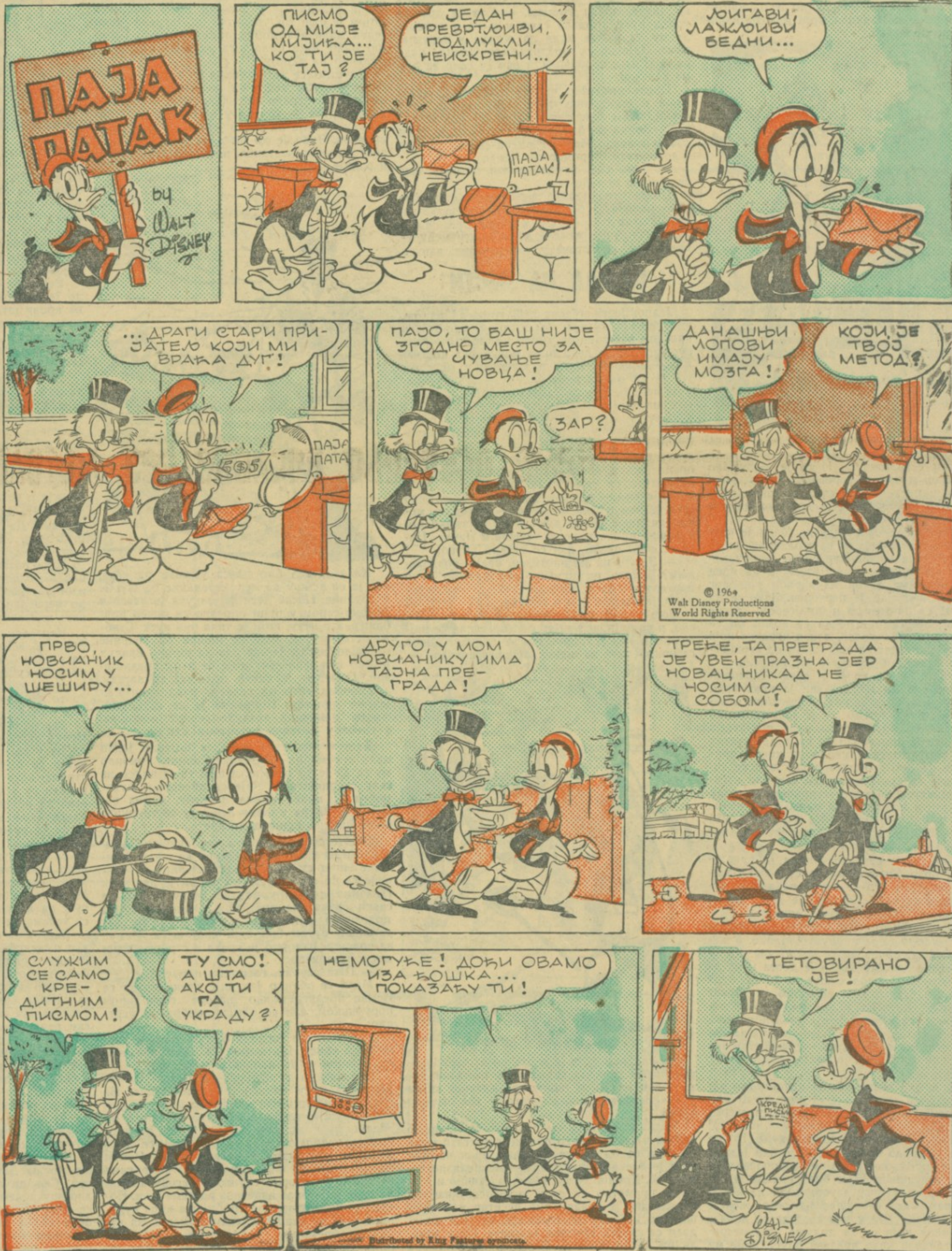
Аустрија, као што је познато, нема излаз на море а од флоте може се похвалити само — речном. Ипак, недавно се у списку бродова који плове под аустријском заставом појавила и једна подморница предвиђена за пловидбу водама алпских језера.

Наиме, на површини ових језера појавило се од пре извесног времена густо водено биље које је било узрок многим дављењима купача. Да би се језера ослободила траве, одлучили су да је косе, и то под водом. Подводна косачица монтирана је на специјално конструисаној малој подморници. Већ прве пробе показале су да ће подводна косачица ослободити алпска језера опасне траве.

СВАКО ВОЛИ СВОЈЕ

На међународној изложби у Њујорку 20.000 особа може истовремено да руча. У изложбеном кругу постоји 75 ресторана са специјалном храном за разне националности.

ПРИЧЕ О ОБАВЕШТАЈЦУ

Партизанско име му је било Мали. Тако су га звали и познавали сви а само најближи знали су његово право име и презиме: Стјепан Катулић, и да је сељачко дете и партизански обавештајцац.

ВАЖАН ЗАРОБЉЕНИК

Малог је забрињавала вест да је партизанка Драгица, која је кријући лечила другове у свом селу Ракитовец, рањена, уапшена и пребачена у затвор усташког гарнизона у Туропољу. Веровао је да је у питању издаја, али се није знало ко је тај издајник. Требало је на сваки начин да сазна истину о лицу које су усудило да изда Драгицу.

Решио се да изврши контраакцију и да на тај начин уцени усташе, заправо да их присили на преговарање о размени заробљеника.

Пошто је још једном пажљиво размотрио све могућности увидео је да би најкорисније било заробити њихову усташку логорницу Штрмарову Олгу, која је живела у месту Вуковина. Обавештење да она готово сваког дана полази возом за Загреб са железничке станице Мрацлин, добио је од партизанског лекара Станчића, који је Штрмарову добро познавао.

Оба места — Вуковина и Мрацлин — била су запоседнута jakim немачким снагама — коњичким ескадронима. Иако је Мали био самоуверен и чврсто веровао у успех, ипак је своју замисао изнео свом претпостављеном, другу Зорку, који је допунио план и дао своју сагласност.

На извршење овог задатка Мали је кренуо расположен. Али, не из страха, већ више од помисли да корача све ближе неизвесности, да сам пркоси непријатељу и да пред њиховим очима треба да зароби њиховог човека — постајао је нервозан. Знао је да он један, са пиштољем и шмајсером, може бити за њих само играчка са којом би се лако и брзо обрачунали, али и играчка која уме да уједа страшно као жаока од стршљена који су убоди опасни и смртоносни.

Учинио му се да је у село Мрацлин стигао невероватно брзо, али је ипак било тачно 22 часа. Стао је крај једне живе ограде и осмотрио. Остало му је још неколико минута да се пребаци до куће пријатеља Мирка, где је намеравао да проведе остатак ноћи. Само што се померио да крене, приметио је на око сто метара две људске силуете које су се за неколико секунди изгубиле у мраку. Још мало је причекао и када се уверио да нема никога почео се приближавати Мирковој кући. На одговор није дуго чекао кад је закуцао одређеним знаком. Мали се нашао у кухињи.

Док је Мали вечерао Мирко је припремио сву потребну опрему за сутрашњи дан. Једини проблем је био како набавити довољно швања јер га Мирко није имао, али је и то решено: набраће га у комшије.

Остатак ноћи Мали је безбрижно проспаво. Пред зору га је пробудио Мирко. У кухињи је Мали почео да се преоблачи у одећу — сеоске девојке. Имао је доста муке да смести шмајсер испод сукње, а да не буде наругушена. Пиштољ је наместио у букет швања који је носио у рукама. Сеоска девојка у црнини и са цвећем пошла је у правцу села Вуковине, где је било гробље за сва околна села па и Мрацлин — да посети тобож мајчин гроб која је на тај дан прошле године умрла.

Мали је око седам часова неприметно напустио кућу и лагано пошао сеоским путем према железничкој станици, у сусрет непријатељу чији је ескадрон био на самој станици и у неколико околних кућа. Поред станице је морао проћи јер је то био једини пут за село Вуковину, којим је пролазила и усташка логорница. Није био упадљив и ни чији се поглед нису заустављали на њему. Али ипак, када се нашао на самој железничкој станици очи у очи са десетак немачких војника који су га додуше незаинтересовано гледали како прелази пругу, срце му је почело да лупа.

Са усташком логорницом Штрмаровом

срео се некако на пола пута између села Мрацлина и Вуковине. Ишла је сама. По усташкој униформи је лако препознао. Кад јој се сасвим приближио зграбио је за руку и рекао:

— Олга, стани! Чујеш и видиш да ја нисам сеоска девојка већ партизан. Ти си сад мој заробљеник. Видиш ово оружје — рекао је показујући јој цвеће из кога је вирила цев од пиштоља. — Буди мирна и слушај моја наређења. Имаш ли оружје?

— Немам — престрашено је убеђивала. Док су заједно ишли према железничкој станици Мрацлин Мали јој је говорио како треба да се понаша.

— Знаш да ме се плашиш. Али ништа ти се неће догодити ако послушаш моја наређења. Твој живот није угрожен — ми смо те само заробили и имамо намеру да те заменимо за једну нашу партизанку. Према томе понашај се пред Швабама као да смо пријатељице — ти си пошла у посету мојој кући и ја се због тебе враћам. Мислим да смо се разумели, а ти ако ... видиш овај пиштољ?

Она је дрхтавим гласом неколико пута поновила:

— Све ћу урадити како ти кажеш и желиш. Све ... све.

Штрмарова је била и више него послушна. Кад су прелазили преко железничке пруге, поред Немаца, она га је држала испод руке, гледала само у њега и говорила му да и она жели да остане у партизанима. Заједно су поздрављали Немце када су крај њих пролазили, а они су само за њима гледали.

После неколико часова пешачења, одмарања и пробијања кроз шуму стигли су у штаб РОЦ-а баш некако у време кад се ручало. Зорко је био изненађен када је пред собом угледао Малог у одећи сеоске девојке и логорницу Штрмарову. Рекао је:

— Знао сам да ће успети, а ипак сам се плашио за тебе.

После три дана, на тражење усташа Штрмарова је била замењена за партизанку Драгицу и мајку доктора Станчића. Она лично није желела да се врати међу усташе већ да остане у партизанима, али ...

РАФАЛ НА ЦЕСТИ

Једног јесењег дана 1943. године Мали се, прерушен у путара, са мотиком, лопатом и црвеном заставицом нашао на једном задатку: требало је да испита могућност постављања мина по путу и минирању мостова, јер су се од Загреба за Сисак стално кретала непријатељска возила са војском и ратним материјалом.

Јесења киша је полако напала стару прљаву униформу путара, а руке на изрваном путу су се постепено пуниле водом и претварале у локве. Мали је стајао, шетао и посматрао, а посла око затрпавања јама прихватио се само када би наишло које непријатељско возило. Најтеже му је било што је као службено лице — путар — морао да диже десну руку и фашистички поздравља пролазнике: и усташе и Немце. Није се смео одати, али се стално питао:

— Зашто их ја, партизан, овако поздрављам? Зашто их не бих поздрављао као партизани умеју...

Одједном је донео одлуку. Још једном је осмотрио пут и лево и десно, и са најповољнијег места одакле се најлакше и најсигурније могао повући, почео се припремати за дочек следећег возила.

На средину пута је поставио заставицу — упозорење шоферу да лагано и пажљиво вози, а сам је сео на ивицу иза каменог знака и са припремљеним шмајсером нестрпљиво чекао.

Казалке на сату су показивале тачно 15 часова и већ се почео полако спуштати мрак — када се од Сиска појавио један камион који је доста великом брзином прилазио заставици. Камни се ту нагло зауставио и Мали је приметио да се у шоферској кабини налазе два, а позади око десетак немачких војника који су због наглог кочења понадали са својих дрвених седишта. Нису успели ни да се подигну а рафал из шмајсера их је покосио.

Мали је покупио оружје и камион са

мртвим немачким војницима оставио је у пламену. Остала је на путу црвена заставица која је и даље претила и уносила страх и трепет фашистима, а мотика и лопата, наслоњене на камион, чекале су да покопају и друге непријатеље.

ЊЕГОВ ПОДВИГ

Пут Загреб — Велика Горица био је главна саобраћајница којом је превожена војска и ратни материјал до немачких војних аеродрома у Курловцу и Плесу.

Другови у партизанском рејонском обавештајном центру (РОЦ) имали су да прикупе што више података о снагама непријатеља на аеродромима, врстама оружја, о типовима авиона, њиховом броју, хангарима, складиштима горива и другом.

Мали је још за ноћи неопажено стигао до пријатељске везе у селу Одра, недалеко од Велике Горице.

Приликом разговора постало му је јасно да до података неће доћи ако се не послужи неким лукавством. Основни подаци што их је веза запазила, нису се могли узети као апсолутно тачни. Са таквим информацијама није желео да се врати у штаб. Размишљајући у свом склопиту над шталом, где се био склопио да проведе дан, кроз пукотину на дасци угледао је у даљини један део пута којим је баш тог тренутка од Загреба јурио један мали аутомобил према Великој Горици. Више није имао шта да мисли. Брзо се одлучио на акцију.

Спустио се мрделинама у шталу одакле се, користећи вештачке и природне заклоне: дрвене ограде воћњака, жита и стабљике кукуруза — упутио у оном правцу. Пријатељу се није ни јавио јер за то није имао времена. Знао је да он неће бити забринут због његовог нестанка, пошто је тако чинио и раније.

Када је већ био доста удаљен од села, сео је на земљу да мало предахне од журбе и вршине. После десетак минута је устао и са шмајсером у руци опрезно се почео приближавати путу, који је тада био пуст. Стабљике кукуруза, чије се лишће од спарине савијало, изгледале су као да умиру. Ваздух је био пун јаре због које се и он прзнојавао. Одредио је тачан положај за заседу, довољно далеко од села: у хладовини под једним дрветом. Поправио је на себи униформу немачког ваздухопловног официра, а титовку заменио швапском капом.

Баш у подне на путу се појавио један мали аутомобил од Велике Горице. Учинио му се да је то онај исти што га је видео из свог склопшта. И није се преварио. Аутомобил је милео према Загребу, а два немачка официра у њему леђу су се труцкала и безбрижно пушила цигарете.

Пошто су му се доста приближили, Мали скочи и из хладовине пожури ка њима. Капљице зноја су му клизале низ лице и голицале га по образу. Левом руком је дао знак Немцима да стану док је десну држао за сваки случај на шмајсеру. Официри су га подозриво погледали и, незадовољни, зауставили аутомобил баш крај њега. Немац за воланом отворио је врата и строго на немачком запитало:

— Шта изволи, господин поручник?

Мали се збунио јер није очекивао да га Немац предусретљиво назове господином поручником, али се одмах прибрао и наредио:

— Молим да господа одмах изађу и дигну руке увис! Имате част да разговарате са партизаном а не немачким официром!

Изненађени и преплашени Немци су уздигнутих руку изишли из аутомобила. На путу није било никога. Мали је покупио њихово оружје, торбе и све што је нашао од вредности у колима. Остављајући аутомобил са отвореним вратима упутио се кроз поља са кукурузом у правцу шуме. Немци су ишли испред њега за уздигнутим рукама на глави и покорно слушали његову команду како није била изречена на немачком. После два часа напорног пробијања кроз кукурузе када су зашли у један шумарак на падинама брежуљка, наредио је заробљеницима да седну и мало се одморе. После попушене цигарете наставили су пут кроз шуму.

Било је тачно 16 часова кад су се срели са првом партизанском патролом, а пола часа касније, стигли су и у штаб где је Мали достојанствено предао заробљенике и сав прикупљени материјал о непријатељским снагама у Великој Горици и суседним аеродромима.

СПАСАВАЊЕ НА ПРЕВАРУ

Први пут откако је партизан, провео је ноћ у свом родном селу. Дуго је разговарао са рођаком, званом Бански, илегалним партизанским обавештајцем, чија су се два сина већ налазила у шуми. Пред зору су се растали и Мали је отишао да дан проведе на тавану штале свога стрица, јер је наредне ноћи очекивао долазак везе из Загреба. За његово пребивалиште знао је само рођак Бански.

Већ рано изјутра августовско сунце почело је жестоко да греје. Температура црепа на крову штале се повећавала и што је дан више одмицао вршине је постајала све несношљивија. Никако није могао да мало предахне и заспи иако је са себе скинуо готово све само да би му било лакше.

Некако око подне, баш кад се спремао да поједе парче сира и сувог меса, са улице је зачуо некакву галаму, која се пренела и у стричево двориште. Чуо је труцкање кола, рзање коња и неке неразговетне људске гласове. Није могао да види шта се то напољу догађа, али је по гласовима разабрао да су то немачки војници и да су вероватно запосели село. Брзо се обукао, припремио оружје и чекао... мислећи:

— Шта да радим? Чекање може бити неизвесно. Да ли ће рођак успети да ми јави штогод и... ко ће се први појавити: он или они.

Није осећао никакав страх, али се ипак његово одело напало знојем а по лицу му избјале неприкриве велике грашке. Страшно нервозан због ситуације у којој се нашао, муњевито су му летеле мисли.

Нервозан је био и његов рођак Бански. Због доласка немачког коњичког ескадрона у село био је више него узнемирен. Сви планови су долазили у питање. Мучила га је и мисао како да Малог извуче из штале а да то испадне сасвим нормално и неприметно.

Требало је то учинити што пре јер су се Немци почели размештати и понашати као да ће у селу остати за вечита времена. На крају се одлучио на ризик: отишао је до стрица, кога је баш нашао у штали. Разговарао је са кошењу траве, па је стриц пристао да рођаку позајми коше. Отишао је да их потражи у задњем дворишту, а Бански се за то време попео на таван штале и дозвао Малог. Договор је био кратак: рођак ће са својим запрежним колима да стане испред стричеве куће и да на сав глас позове Малог да пође са њим на кошење траве. Мали треба да се прави као да позив није чуо, па ће рођак поћи по њега. Из штале, са косама на раменима, изаћи ће заједно.

Бански је отишао својој кући. Позвао је две омладинке и своју кћерку. Наредио им је да се одмах упуште у разговор са Швабама, нарочито са онима који су запосели стричево двориште. Догодило се баш како је удесно: Немци су једва дочекали да поразговарају са девојкама а на оно шта Бански ради нико није обраћао пажњу.

После неколико позива и грдњи што се се не одазива, Бански је отишао у шталу где је Мали већ спреман чекао. Преобучен у сељачко одело, али и са пиштољем испод капута, Мали је изашао са рођаком. Са косама на раменима упутили су се према колима на улици. Рођак се правило да је љут, стално га је грдио док нису сели у кола и потерали коње.

Кроз село су пројурили што су коњи брже могли. Зачас су се нашли ван опасности. Сељаци на улици кад су видели њих двојицу занемели су од чуда и страха, али се међу њима није нашао ниједан који би било којим гестом, чак ни касније, открио Немцима превару. Цело село је било компактно, сви су мрзели окупатора и није постојала лотово кућа из које неко није отишао у партизане.

МОЈА ДРУГАРИЦА ЧИГРА

Аутор ове приче, и многих сличних, Наталија Кравцова, учесница је великог отаџбинског рата, херој Совјетског Савеза, пилот Гардијског женског ваздухопловног пука којим је командовала херој Совјетског Савеза Ј. Д. Берманскаја-Бочарова. Наталија Кравцова имала је 982 борбена лета. Сада нисе књигу о женама-пилотима из свог пука.

Дошла нам је у пук неочекивано, та девојка струка танког као у осице, слободна и лака хода.

Јесен је као шарени ћилим лежала на падинама планина. Под ногама је шуштало лишће. И небо је било плаво, плаво...

У то време ми смо већ неколико месеци ратовали. И прва, сасвим нова одликовања блистала су на нашим војничким блузама. Чврсто смо се утврдили у предгорју Кавказа и нисмо ни сумњали да сада наш пут води само напред.

Звали су је Јула. Не, Јулка. Јер, све на њој говорило да је она права чигрица

(на руском „јула“ значи чигра, зврк). Одважан, до очајања смео летач. Орао! И то не само зато што је имала свега 19 година.

Црна кожна блуза чврсто утегнута ременом, шапка нахерена. А испод шапке — сунчани ореол светле косе. У очима, дубоким и с мрким тачкицама — весело осмех. Углови покретљивих усана лако подрхтавају.

У почетку је Чигра ходала ћутећи и посматрала извијајући тамне обрве. Шкиљила је очима, смешкала се крајем уста не растављајући усне — смешкала ни задовољно ни презриво. И није нам било јасно да ли јој се свиђа у нашем пуку или не.

А када је почела да лети сви су одмах видели — свиђа јој се. Занат је храбро летела Чигра. И ничега се није бојала: ни противавионских топова, ни непогоде, чак ни прекора због тедрске храбрости. Летачко искуство јој је, очигледно, још недостајало. Али је зато било у изобиљу смелости и жара младости.

Одмах смо веома заволели Чигру. И убрзо нисмо могли ни да замислимо како смо раније живели без сазнања да на свету постоји весело девојчица малчице прхастог носа, с једва приметним сунчаним пегама на нежној кожи и водоскоцима радости у очима.

Код Чигре нам се све свиђало: и то како се детињасто кочоперила изигравајући искусног пилота, па чак и то како се односила према животу — просто немарно.

Сећам се Чигре увек радосне, веселе. Само једном видела сам је сасвим друкчију: стишану, замисљену.

Било је то пред вече, када смо се спремале за лет. Те ноћи требало је да бомбардујемо немачки штаб и ратну технику у једном кубанском селу крај Краснодора. Чигра је ћутећи обукла летачки комбинезон, ставила шлем, пребацила преко раме на торбицу са мапама, села на дашчани кревет и безвољно опустила руке. Потом се нагло опружила — легла је на леђа, гледајући неко време у таваницу. О чему је мислила? Ми смо чекале...

Најзад је једва изустила:

— У том селу сам одрасла. Тамо је моја мама.

Нико није одговорио ни речи. А и било је и тешко ма шта рећи.

Чигра се одлучно дигла и некуд отишла.

После пола часа командир ескадриле дала нам је ратни задатак. Дужности су нам биле нешто измењене: сви нама је наложила да бомбардујемо ратну технику на периферији села, а Чигра са својим навигатором требало је да у освит дана уништи сам немачки штаб усред насеља.

— Ја тамо знам сваку кућу — објашњавала нам је свима с неком необичном жустином.

Схватили смо је: узнемире на је.

Чигра је стварно уништила штаб.

Ујутру је долетела натраг, задовољна, узбуђена. Машући шлемом, причала нам је:

— Схватите! Видела сам моју кућу, спустила сам се ниско и пролетела изнад ње.

Ветар се поигравао Чигрином светлом косом, лице јој је горело. Такву сам је запамтила за читав живот: на фону неба пуног ветра, осветљену првим сунчевим зрацима, као прожету светлошћу.

Ускоро је наша војска ослободила Чигрино село. Али, она се никад у њега није вратила. Једне црне мартовске ноћи 1943. године догодила се неорећа: над аеродромом су се сударила два авиона. У једном је била Чигра.

ПОСЛОВИЦЕ СА АРХИПЕЛАГА СУЛУ

На Филипинским острвима живи више од 60 разних народности. Највећа племена су Бисаја, Тагали, Биколи, Пампагани, Икочаној и група Мора са архипелага Сулу.

Зар игде постоји велика река без крокодила?

★

Ако се добро семе баци у море, изникнуће острво.

★

Још ни један крокодил није изишао из своје коже.

★

Вода од кише не остаје на планини.

★

Каква музика, таква и игра.

★

Не сеци дрво ако ниси обрао плодове.

★

И у тихим водама легу се крокодили.

★

Ако нема ветра једрењак се неће покренути с места.

★

На сушену рибу и мачак се облизује.

★

Псу је кост драгоценија од бисера.

Јесте ли проициљиви?

На једном шаховском турниру учествовало је пет играча. Они су између себе одиграли по једну партију. Резултату сваке партије одговара један цртеж. Одредите колико је поена сакупио сваки играч. Ако у томе не успете, одговор вам дајемо на доњем цртежу.

ВОЛТ ДИЗНИ ДИВЉИ САМ

Астрономова заблуда

Догодило се то на Гриничкој опсерваторији. Астроном који редовно посматра Алфа центури — звезду најближу Земљи — сваког је дана, тачно у 9 часова увече, регистровао „лако подрхтавање атмосфере“. Загонетна појава била је подвргнута брижљивом испитивању. После неколико дана откривено је да „подрхтавање атмосфере“ изазивају два скутера која су заустављали крај самог зида опсерваторије двоје заљубљених који су се на томе месту сваке вечери састајали.

Поле муке — ништа

У марсејској луци посада пароброда „Азуру“ је имала муке да подигне лењер приликом поласка. На крају је ипак успела, али са лењером је извукла и... један аутомобил.

Пола долара са ликом Кенедија

Америчка Народна банка ће наредних 25 година ковати новац од пола долара са ликом Џона Кенедија. Предвиђа се да ће до краја 1964. године бити исковано 64 милиона.

Добра помоћ

Аустралијанац Линдсеј Шмит има на својој фарми као радника једног резус мајмуна по имену Џони. Његове услуге су корисне јер он заиста помаже: уме да вози трактор, да протире рубље и отвара и затвара врата.

И ТО ЈЕ ПАСИЈА

Седамдесет петогодишњи Норвежанин Норман Јохансен који живи у Берлину посветио се сакупљању корења дрвећа. Назвали су га због тога „коренити Јохансен“.

Бели трагови иза авиона

Иза авиона и ракета, који лете кроз горњу тропосферу, на 12 до 17 км висине, често се образују бели области трагови који се могу запазити са великих удаљености. То су тзв. кондензациони трагови и појављују се у непосредној близини авиона или ракете.

Кондензациони трагови омогућавају да се боље упозна образовање и ишчезавање облака. У извесној мери они карактеришу физичко стање високих слојева атмосфере, нарочито температуре и влажности ваздуха. То је значајно за прогнозирање облачности, вртложна струјања и ветар на тим висинама.

Основни узрок појаве кондензационих трагова, добро видљивих са земље јесте кондензација или сублимација водене паре која доспева у атмосферу заједно са искоришћеним гасовима авионских или ракетних мотора. При сагоревању бензина или петролеја гаса у авионским моторима се образује велика количина водене паре. Да би сагорео 1 кг горива у мотору потребно је око 11 кг атмо-

сферског ваздуха. При том се ствара око 12 кг искоришћеног гаса у коме има око 1,4 кг водене паре.

Температура ваздуха у горњим слојевима тропосфере, изнад које је стратосфера, износи 40—50 па и више степени испод нуле. Мешајући се са тако хладним ваздухом искоришћени гас се хлади, а водена пара почиње да се кондензује образујући облачне бели траг. Његово трајање и развитак зависе од стања атмосфере: појаве вртложних кретања ваздуха, његове температуре и влажности.

Вртложно кретање ваздуха и велике брзине ветра дају кондензационом трагу изглед наизменичних перјасто-гомиластих облака, који узбрзо ишчезну. Најбољи услови за образовање трага су непосредно испод границе са стратосфером. Ту је релативна влажност ваздуха увек блиска максималној (100%), па се уз доста ниске температуре и недостатак вртложног струјања ваздуха кондензациони трагови претварају у перјасте облаке и трају прилично дуго. У самој стратосфери влажност ваздуха је врло мала, па су и кондензациони трагови врло ретки и брзо нестају.

Ако се зна хемијски састав горива за авионске моторе и температура искоришћених гасова, може се прорачунати при којој ће се температури и влажности ваздуха образовати трагови. Теоријски прорачуни и експериментална истраживања показују да се образују трајнији кондензациони трагови иза савремених турбореактивних авиона који за гориво користе петролеј, ако је на 8 км висине температура ваздуха 43 степена испод нуле, на 10 км 50 степени испод нуле и на 12 км 53 степена испод нуле. Ако је ваздух на тим висинама топлији, онда се, по правилу, кондензациони трагови не могу образовати. То објашњава чињеница што су трагови зими много чешћи него лети.

У кондензационим траговима иза тешких и врло брзих транспортних авиона често се појављује јако вртложно кретање ваздуха. Летње лаким авионом у таквом трагу може бити опасно: снажна вртложна струјања избацају авион из таквог кондензационог трага или га могу претворити.

Музикални фриџидер

Једна америчка фабрика пустила је у продају фриџидере са малим музичким аутоматом: чим се врата отворе почне да свира музика. Муштерије могу чак да бирају — Баха, Моцарта или Бетовена.

Најзад се јавио

У Бечу је пред хотелом „Златан јелен“ годину дана стајао један прљави стари француски аутомобил. Бечка полиција је посумњала да је посредни злочин и почела да трага за власником кола. Недавно се он сам јавио: то је 40-годишњи Француз који живи у Паризу и који је својим колима пошао на годишњи одмор. Услед сталних поправки толико се једио да је једноставно напустио своје старо возило и вратио се возом кући.

Шешир у стомаку ајкуле

Неки Нелсон из Фремантлија у Аустралији јавио је полицији да је у стомаку морског пса кога је сам убио, нашао женски шешир. Одмах је настало трагање за власником — али узбуђење је било непотребно. Када је фотографија шешира објављена у једном дневном листу, јавила се нека госпођа Чемберлен која је изјавила да је то шешир њене свркрве и да јој је одлетео с главе приликом једне војне бродом. Свкрва се иначе одлично осећа.

Публика се плаши

Иго Гриднев попео се на последњу пречугу циркуских степеница. Чувени интернационални артиста приказао је приликом гостовања у Хамбургу малу пробу своје запњујуће вештине: он без по муке балансира на вртоглавој висини и креће се на степеницама као да је то најприроднија ствар на свету. Несвестица хвата само публику!

Пресело им

Салат од парадајза из властитог врта пресела је једној породици из Тенесија. После вечере сви чланови породице наједном су добили приврхања: златни кујци и цвеће ковитлали су се у ваздуху као лептирови а они, да би их дохватили, скакали су галамећи преко стола и столица. Суседи су позвали хитну помоћ. Напад је после кратког времена прошао а касније се установило да је ова породица у своме врту укрстила парадајз са татулом. У оном крају то је чак убицачено да би парадајз био отпоран према мразу — али они су имали малер: татула је била отровна.

КАКО СЕ СТВАРА

ЦРТАНИ ФИЛМ

Све почиње од сценарија. Иако аутор заврши са писањем и поправљањем сценарија он га наглас прочита свим будућим сарадницима који треба радњу сценарија да претворе у цртани филм и а у већини случајева остају неупотребљиви.

После коначног договора цртачи траже личности за филм и изучавају на живим моделама покрете какве ће правити поједине личности у цртаном филму.

На први поглед чини се да ни какав модел није потребан да би се нацртали покрети, па ипак то има своју сврху — корак је даље ка стварању што вернијег лика који желимо да дочарамо на филму.

Док су цртачи заузети стварањем типова и проучавањем њихових основних покрета, режисер рашчлањује сценарио на кадрове, одређује њихово трајање и тачно описује покрете сваког лица на филму.

Књига снимања тада стиже до композитора који покушава да нађе пригодан ритам за сваку сцену и компоује музику која ће пратити радњу и створити потребну атмосферу.

Брзо и практично

У околности штеднишници Лудвигсбург у Западној Немачкој пакују се банкноте, ради брже исплате, у пластичне кесе које се затим печате. Два чиновника одбројавају износе који се највише тра-

же, тако да на дан исплате, чиновник на шалтеру има прируци већ готове суме. Пластичне кесе, према садржини, различите су боје: са 200, 300 и 500 немачких марака...

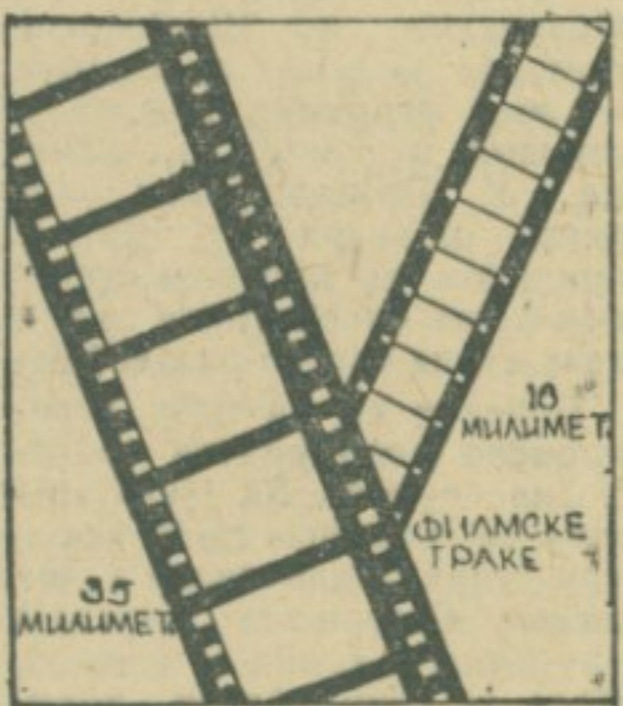
— 8 —

За то време цртачи су створили ликове бар у основним цртама али које је лако репродуковати јер ће остати сатим карактеристикама устаљени, кроз цео филм.

— 9 —

Неопходно је затим да се покрети разбију у секунде а за сваку су потребна по 24 цртежа. Да би се добио један веран покрет на филму треба направити много сличних.

— 10 —

Цртежи се преносе на филмску траку која пролази кроз пројекциони апарат великом брзином ствара на платну утисак покрета. Код 35 и 16 милиметарског филма кроз камеру прође у секунди 24 квадрата.

— 11 —

За десет минута кроз пројектор прође 14.000 квадрата. Дуж филма налази се трака са тоном. Постоје две врсте снимања тона: оптички и магнетофонски. Код професионалних филмова уобичајен је први.

— 12 —

Сатима, данима и недељама цртачи стрпљиво праве хиљаде цртежа, много ликова, много покрета, много ствари — а све то даје само једну целину.

— 13 —

Свака серија покрета чим се заврши, носи се на сликање да би се на пројекционом платну видео резултат рада и да би се извршиле на време промене ако су уопште потребне.

— 14 —

За то време велики оркестар живљиво прати иза стакленог у студију, после неколико зидна, свира музичку пратњу која се снима на магнетофонску траку.

— 15 —

Сваки цртеж у кадру се слика и жумирише тако да се лако може пронаћи баш онај на коме треба нешто изменити, поправити или га допунити.

— 16 —

Пошто се развијени филм враћа из лабораторије он се приказује целој екипи. Тада настаје изношење примедби, усвајају се умесне замјерке и према њима даље исправља.

Аутоматска крва

Денис Булар на Енглеске конструисао је на својој фарми у Кебришајру „аутоматски зовану краву“ која храни одједном 20 телад мляким раствором млека у преку.

Облакодер суперлатива

Манхатан је обогашен новом гигантском грађевином. Панамеричко здање је не само најновији него и најмодернији облакодер Њујорка. Са својих 59 спратова он представља највећу зграду света за канцеларије — облакодер суперлатива и уникат међу бетонским гигантима. У овом облакодеру запослено је 17.000 људи. Уређивање просторија и чишћење прозора највеће зграде света стаје годишње 1,3 милион динара.

„Гасни рат“ у миру

Један инжењер из Сигона, решио је да се бори против једне гостинице у суседству чија му је галама сметала — на свој начин: монтирао је на своје балкону апарат за испаравање сумповодоводничког гаса. Један вентилатор наноси је загушљиве гасове према гостиници. Али полиција је учинила крај овом „гасном рату“.

Тешкоће једног поштар

Италијански поштар Микеле Ломбардо који разноси пошту у селу Лаворете имао је великих тешкоћа о Новој години. У селу нема ознака улица а 38 мушких становника носе име Антонио Крешченцо.

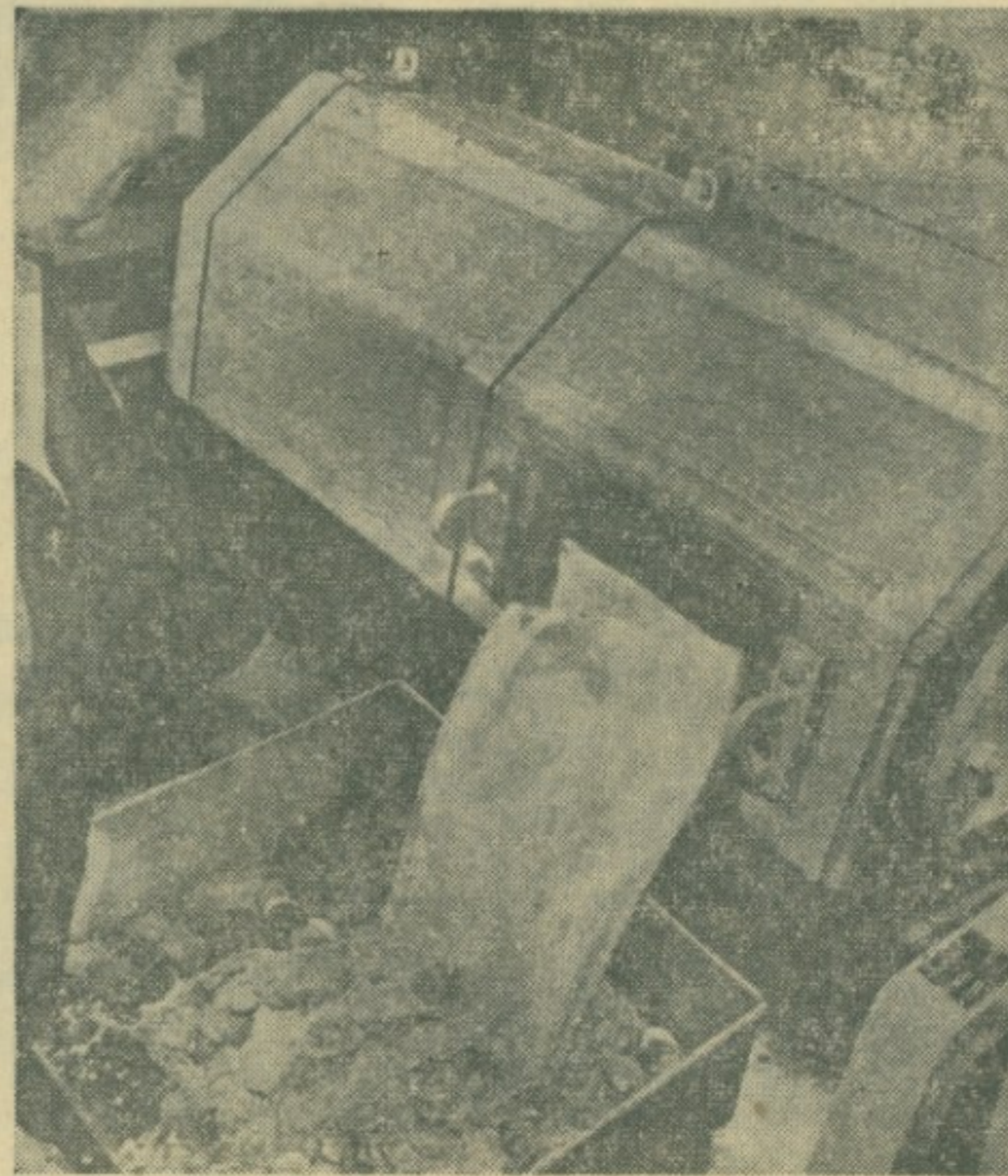
„АЕРОТРЕН“

Понос конструктора Пола Гијена из Коломба у Француској представља његов „аеротрен“ који је сада приказан као модел: возило на једној шини покреће препелер и достиже брзину од 180 км на час.

Канта трчи

Један сељак из Престмона у близини Солефтеа у Шведској није могао да верује својим очима кад је возећи се чамцем угледао како по обали трчи стара зарђала канта од млека. Храбро је одлучио да испита како је то могућно. Изишао је из чамца, потрчао и ухватио канту. На своје највеће чуђење видео је да је то једна лисица која је лижући млеко увукла главу у канту и није више могла да је се ослободи. Када је сељак дохватио канту, лисица се једним трзајем ослободила и нестала у шуми још пре него што је сељак, који је пао, успео да стане на ноге.

ПЕРИОНИЦА НОВЦА

Необична перионица у једној великој робној кући у Келну подсећа на времена ко пача злата. Две жене обављају посао као на бившем Дивљем западу: воде бригу о то-

ме да муштерије стално добијају чист новац из аутоматских регистар-касе. У специјалним машинама за прање новца може одједном да се очисти десет килограма ситнине.

ЧИСТЕ БЕЗ РУКУ И САПУНА

Пошто животиње немају руку нити спретних прстију, а с њушком не могу досегнути до сваког дела тела, оне су често принуђене да у одржавању хигијене помажу једна другу. Недовољно је познато да код многих животиња постоји нагон за чистоћом, као да су свесне колико је она један од услова за одржавање здравља. Зечеви и мачке проводе знатно више времена него људи у одржавању хигијене. Глодар гаунди из пустињских области има при врху својих прстију чврсте длаке налик на чекиње које му служе као природни чешаљ за његово крзно. Најмања нечистоћа га узнемирава и он је отклања. И многи инсекти имају на својим ногама длаке које им служе за чишћење.

Чим осете најмањи свраб сисари се чешу ноктима. Многи се често и свесно лижу. На тај начин не само да одржавају хигијену већ уносе у организам извесне корисне супстанце које лучи њихова кожа. Птице се служе кљуном којим очисте свако перо од његовог корена до врха. Многи сисари и птице се често купају и при том чине покрете разним деловима тела тако да вода снажно струји око свих места која су прљава а која треба добро опрати.

Код многих животиња чишћење и одржавање хигијене представља колективни „ритуал“. Може се видети како једна крва лиже другу или како мајмун биште саплеменника. Такозвану друштвену тоалету животиња нарочито много је проучавао британски природњак Џон Спаркс. Ово је уобичајено код птица које кљуном не могу да дохвате већи део свог тела. Чворак егзотичних крајева, леукопар, гурне свој кљуи међу перје другог чворка, растави га и као када тражи црвиће или инсекте у трави појединачно чисти свако перо.

Одржавање хигијене на „друштвеној основи“ је обично у породици између мужјака, женке и младунаца из истог легла. Међутим, оно може узети шире размере: галебови који се гнезде на хридинама и неприступачним каменитим врлети-ма често се узajамно чисте као и многе врсте мајмуна.

Мали папагаји који живе по паровима редовно један другог чисте и одржавају породичну хигијену. Међутим, примећено је да понеки пут једна породица помаже другој у том послу. Виђени су чај и сасвим страни папагаји

како прилазе једном пару док они уређују своју тоалету и покушавају да им се придруже у том послу. Прихватање понуде представља акт склапања пријатељства и пружене границе мира. Међутим уколико не прихвате понуду то се сматра поводом за разрачунавање.

Узајамно одржавање чистоће лизањем има један посебан значај. Познато је да се животиње а нарочито исти инсекти слабо разликују међу собом. Да би мрави из једног мравињака знали да ли им се приближава саплеменник или мрав из суседног, непријатељског мравињака они га помиришу. Стога се мрави између себе лижу да би увек знали мири „својих“ и да их као „странце“ не би напали. На тај начин се колективно одржавање тоалете претвара у потребу целе групе.

Код виших сисара је мириш исто тако значајан: спречава избијање сукоба и свађа. Према томе одржавање хигијене има не само физичку већ и психичку функцију и представља гаранцију да ће се спречити непријатељство.

КАТАЛОГ САБЛАСТИ

Прави енглески замак, познато је, не може се замислити без сабласти.

Све донедавно сабласти су, као што им и приличи, „радиле“ у тами. Међутим, британска туристичка служба објавила је да ће све енглеске сабласти бити „сортиране и класификоване“, да се чак припремају и каталози у које ће бити унето неколико хиљада „објеката са оне стране живота“. На тај начин свако кога то занима може да дозна подробну историју сваке авети и сабласти, као и време дана или ноћи ка да се јавља. Звездичама су означене сабласти „високог порекла“.

Од каталогизирања сабласти и привлачења енглески туризам очекује сасвим општиниву, овоземаљску корист у новцу.

Оригиналан СПОМЕНИК

И Пабло Пикасо је предвиђен за прављење споменика у спомен 2000 жртава Лонгјероне. Овај споменик треба да буде начињен од делова кола и кућа пронађених на местима трагедије.

Права експертиза

Проблем експертизе је одувек задавао муке. Али, убудуће захваљујући „сонографу“ направљеном на Женевском универзитету, свака дилема ће бити отклонена поготову она која се односи на порекло виолина.

Вредност и порекло једне виолине неће бити потребно оцењивати етикетама прилепљенима можда и накнадно на њеном боку, већ једино — сонографом.

Бицикли у аутобусу

Енглески бициклисти могу онедавно по пљуску да скло не своја возила у аутобусе јер је на њиховом доњем делу направљено склониште.

Сматра се да ће ова новина представљати растерећење у енглеским градовима у време када је саобраћај најживљи.

Представа се завршава у 22.20... И тада почиње најзанимљивије и најеложеније: проба. До два, до три часа у ноћни циркус не гаси своје светиљке. Трик траје секунд или два, а на његову припрему утроше се часови, седмице, године.

Те тачке још нема у програму. Зваће се „Тројка“. У заpresi ће бити лав и два тигра. Амови, као што је познато, ниједном живом бићу не представљају задовољство. Звери ричу, показују зубе, покушавају да гризу. Поред тога тигар Амбир никако да се навикне на близину лава и користи сваку прилику да мало заостане и да отпозади огребе цара животиња. Укротитељ Запашни се љути, виче. У његовом гласу осећа се раздражење, али не и срџа, мржња. Тигар, као кривац, окреће њушку у страну. То не значи да се он у том тренутку поправио. Али нада постоји...

Проба се наставља. У кавез утрчава тигрица са ожилком на њушци и седа на своје постоље равнодушно гледајући око себе. С времена на време, када се њен поглед заустави на дресеру који јој је за трећу пута само окренуо леђа, у њеним очима запале се пламичици. И тада се под куполом разлегне глас опомене.

— Багира!
То помоћница и жена Валтера Запашног подсећа звер на могуће последице. Пламичици се гасе у зеницама тигрице. Мало касније она је послушно и спретно поновила своју тачку и удаљила се држећи се као неко ко жели да покаже своју независност.

Багирина „радна књижица“ ташко да би могла да послужи за углед другим представницама њене „професије“. У њој је, искрено речено, мало доброг. Али зато има напретек прекршаја радне дисциплине, па чак и престапа.

Прве жртве младе тигрице била су два помоћника познатог холандског укротитеља Кланта.

Познаваоци животиња тврде да ће тигар који је једном напао човека чинити то и даље. Тигар-људождер у циркуској арили! Зар то не би била сензација? Клант је одлучно да то по сваку цену и оствари. Клантова жена почела је да увежбава једну

ТРИ

Валтер Запашни диригује квинтетом тигрова

БАГИРИНА НАПАДА

тачку с Багиром и чинило јој се да је успех већ ту. Али, једног дана укротитељка се нашла у Багириним шапама. Клант је одустао од своје замисли.

Ускоро су Багиру продали у Москву представивши је као младу и неискусну тигрицу.

Валтер Запашни је у то време прикупљао звери за своју труплу. Бивши акробат (браћа Запашни годинама блистају на совјетској и иностраној арили), загрејао се за идеју да у циркуску арену изведе „велике“ мачке: лава, тигра, пантера, јагуара, риса. Задатак више него тежак кад се зна како су непријатељски од носе велике мачке према мањима од себе и како се неугодно осећа, рецимо, рис у

присуству цара звери. Савладати ту нетрпељивост између животиња много је теже но сваку од њих посебно научити и најтежем трику.

Багира се Запашном одмах свидела. По очима јој се видело да је — паметница.

Улазећи први пут у Багирина кавез дресер није заборавио мере предострожности. У рукама је имао палицу, а за појасом оружје. Багира је дочекала Валтера необично мирно. Није ни рикнула нити је зарежала као што обично чини сваки млади тигар кад му се човек први пут приближи.

Још један корак према звери. И она је поново устукнула. Валтер је подигао палицу и по ономе како се тигрица уплашила, схватио је да су она и палица добре познанице. Али, већ је било касно: Багира је чучнула крај врата затворивши му излаз. Спремила се на скок и Запашни је видео да нема куда. Приближио се уз решетке и... скочио у исто време кад и она... напред — заронивши кроз ваздух испод ње.

Тигрица је промашила. И док је она покушавала да открије где јој је непријатељ, дресер је већ залупио врата за собом.

Друга посета Багири била је добро промишљена. Запашни се наоружао листољем за испљивање ракета. Тигрица се башила на укротитеља чим је ушао у кавез. Истог се кулда Валтер је испалио светлосни снап у њену отворену чељуст.

Трећег пута тигрица се показала лукавијом. Дозволила је укротитељу да уђе у кавез, па је чак и неко време „радила“. Када је Запашни узео постоље на коме за време пробе звери обично седе, она се изненада приљубила уз под. Постоље често послужи дресеру као заштита. Послужило му је и тога дана. Уграбивши тренутак када је Валтер бацено бич, Багира је скочила. Али, напад није успео: подножје постоља, као каква ступица, ухватило јој је њушку својим гвозденим прстовима.

И Багира се смирила. Човек се показао паметнији од ње, значи, дакле, и да је јачи. И тигрица је почела да вежба показавши изванредне артистичке квалитете.

Деби младог укротитеља одржан је у Иванову 1961. године. За премијеру су обоживали реквизите и мирис на који нису навикле, дражио је животиње тако да су биле узнемирене. У току представе, Запашни је морао не једном да их смирује. У једном од таквих тренутака Багира је с леђа скочила на њега. Предње шапе зарила му је у рамена, а задњим стала да му кида слабине и стомак.

Без оружја се борити с тигром — тешко да је томе дорастао чак и Запашни, мајстор у три спортске дисциплине: акробатици, гимнастици и тешкој атлетици. Постојала је само једна нада: добити у времену макар једну секунду, док у помоћ не прискоче људи. Помогла му је довитљивост — зграбио је Багиру за „бакен барде“ и њену њушку притиснуо уз свој затиљак.

У кавез су утрчали народни уметник Борис Едер, Валтеров брат Мстислав и асистент. Двадесет шест рана тигрица је нанела укротитељу. А после месец и по дана он је поново ушао у Багирина кавез.

И Багира се покорила. Постоји Московског циркуса често гледају како тигрица на задњим шапама хода пред човеком!

И Багира се смирила. Човек се показао паметнији од ње, значи, дакле, и да је јачи. И тигрица је почела да вежба показавши изванредне артистичке квалитете.

Деби младог укротитеља одржан је у Иванову 1961. године. За премијеру су обоживали реквизите и мирис на који нису навикле, дражио је животиње тако да су биле узнемирене. У току представе, Запашни је морао не једном да их смирује. У једном од таквих тренутака Багира је с леђа скочила на њега. Предње шапе зарила му је у рамена, а задњим стала да му кида слабине и стомак.

Без оружја се борити с тигром — тешко да је томе дорастао чак и Запашни, мајстор у три спортске дисциплине: акробатици, гимнастици и тешкој атлетици. Постојала је само једна нада: добити у времену макар једну секунду, док у помоћ не прискоче људи. Помогла му је довитљивост — зграбио је Багиру за „бакен барде“ и њену њушку притиснуо уз свој затиљак.

У кавез су утрчали народни уметник Борис Едер, Валтеров брат Мстислав и асистент. Двадесет шест рана тигрица је нанела укротитељу. А после месец и по дана он је поново ушао у Багирина кавез.

И Багира се покорила. Постоји Московског циркуса често гледају како тигрица на задњим шапама хода пред човеком!

У КРУГУ ПОРОДИЦЕ

Старатајки Алиси Окер из Норфолка у Енглеској коначно је испуњена велика жеља — да искупи око себе сву своју унуцад. Први пут у свом 68-годишњем животу окупи-

ло се под њеним кровом свих — педесеторо унуцади! Један фотограф није могао да одоли срцу да не направи „највећу“ породичну фотографију на свету.

БОЈЕ СУНЦА И ЊЕГОВЕ »УШИ«

Сунце је обично жутбо, а при изласку црвено. Али, људи су видели плавичасто плаво, па чак и зелено сунце. После ерупције вулкана Тамбора који се налази на једном острву у Индијском океану становници су били 1815. године престрављени веленом бојом сунца. Услед снажне ерупције вулкана Кракатау — 1884. године — сунце је имало плавичасту боју. У септембру 1950. године изнад Источне и Западне Немачке, Данске, Француске и Швајцарске светлило је сунце плаве боје — због огромног пожара у шумама и преријама Канаде. У Гибралтарском мореузу морнари су једном приликом са највећим задовољством посматрали пред вече сунце светло-плаве боје.

Понекад се на небу истовремено може видети по неколико сунца. За јаких мразева се одједном виде чак и три сунца: једно право и два лажна. Северњаци називају ову појаву „сунце са ушима“. Када је сунце близу хоризонта, виде се покаткад светлило појасеви који пролазе кроз њега; то су тзв. „сунчани стубови“. Понек се појаве и хоризонтални бели појасеви, па се тако образује светлосни крст — пресеком у коме лежи сунце.

Најзад, у тачки небеског свода која је на супротној страни од сунца и на истој висини изнад хоризонта, може се појавити светла мрља — тзв. „противосветло“.

Разнолике појаве лажних сунца објашњавају се разликама у положају ледених кристала у простору и неједнаким условима прелазња светлосних зракова при пролазу кроз кристалиће.

СИТНЕ ВЕСТИ

На Новом Зеланду је све више деце која никада у животу нису видела краву. Стога је општина града Велингтона одлучила да у зоолошком врту изложи — краву.

Један хотел у Калифорнији издаје собе из чијих се кревета види огромно платно биоскопа под ведрим небом. Тон се преноси преко звучника који је постављен поред кревета.

Естебан Мартинез професор у Паризу, пронашао је азбуку са свега осам слова. Сви језици и дијалекти света моћи ће да се изразе на њима. Брзина писања одговара стенографији, а правописне грешке су искључене. Научник тврди да његовој азбуци припада будућност.

Два крадљивца аутомобила баш су хтели да украду један паркирани аутомобил у Анзену у Француској када се појавио власник. Крадљивци су почели да беже али човек их је прогонио и стигао. У полицији се утврдило да је један од њих био Мишел Бернар, француски рекордер у трци на 5.000 метара.

Десет хиљада белих мишева ће „пушити“ хиљаду цигарета дневно. Прецизније, они ће удисати дим који ће испуштати 20 специјалних машина. Овај опит је припремио савез немачке индустрије цигарета, а има за циљ да докаже да дуван није изазивач рака.

КИТОВИ И ВРЕМЕ

Зашто китови изненада најушћају воде између ледених њоља?

Време је тихо, без ветра. Свуда око нас је сињозелена вода, тако типична за мора око Антарктика. Прамци наших бродова-китоловаца секу „дуге и ниске таласе. Пред нама је група плавих китова који лено роне, гутајући полако хиљаде малих рачића — своју главну храну. Тамне фронтане водених капљица и паре, избацују китови из својих огромних плућа. Понекад се чује пуцањ и огроман харпун се забаци у тело кита. Лов се успешно наставља...

Изненада су сви китови нестали. Један за другим су отпливали великом брзином у истом правцу. То исто су запазили, чули смо преко радија, и китоловци на другим бродовима. 150 до 350 км даље од нас. Шта се догодило? Због чега су те грдосице побегле из региона у коме налазе обиле хране?

Научници на бродовима-китоловцима истовремено проматрају стање времена и кретање китова. Запазили су да кад китови напуштају неки регион нема још никаквих знакова о промени времена. Тек дан касније почиње да се спушта жива у барометру, показујући на излазак јаког ветра који подиже таласе — 10 до 15 м, па чак и више.

Осећајући наилазак непогоде китови прелазе у регион са мањим таласима. Кад се китови налазе испред ивице ледених по-

ља, они се склањају пред непогодом у воде иза ледених поља. Али, то се дешава само кад ветар наилази из таквог правца да повећава простор између ледених громада. Међутим, ако он треба да сабије лед тако да готово нестане слободних водених површина, онда китови журно напуштају таквав регион, настојећи да се што пре докопају пучине.

У току III Међународне геофизичке године вршена су проматрања времена на Антарктику и морима која га заљупскују. Израђене су и прве синоптичке карте ових крајева које су помогле да се уочи извесна повезаност између понашања китова и промене времена. Ипак, остале су још многе тајне. Нејасно је, на пример, на који начин кит осећа приближавање циклона?

Једно од вероватних објашњења је ово: у региону са развијеном непогодом на мору образују се снажни звуци, нечујни за људско уво. Ти тзв. инфразвучни таласи крећу се кроз ваздух и површински слој мора брзином звука и стижу у неки крај много раније од непогоде. Многе животиње, међу њима и китови, чују та кве звучне таласе и склањају се на безбедна места: рибе одлазе од обала ка пучини, а медузе се спуштају у дубину где је мање таласање.

В сби издалека, уморни коњаник на пустом друму кога је пржило августовско сунце прижељкивао је да се одмори и сачека своју групу у хладу споменика који му се чинио као од пароског мермера. Сјахавши дошао је узде свога коња дечаку који га је пратио и, наједном, застао без даха: нашао се пред кулом од безброј узиданих људских лобања, углачаних и избледелих од киша и сунца.

Највећи француски лиричар 19. века, који се 1820. године устручавао да напише своје име на првој збирци стихова — Алфонс де Ламартин — нашао је недалеко од Ниша на Теле-кулу — гробницу јунака.

На пут за исток Ламартин је пошао из Марсеља 10. јуна 1832. године, триумфално, у закуљеној лађи „Алцесте“, са четири топа и посадом, у пратњи неколико пријатеља, са својом женом и десетогодишњом кћерком грудоболном Јулијом, која је са мајком остала у подножју Либаана и у Бејруту умрла. „Отада је путовање постало без чари“ написао је лекар Деларојер који се налазио у пратњи Ламартиновој и који је многе детаље изнео тачније од њега у свом доцније објављеном путопису.

Исток је и за Шатобријана и Бајрона представљао егзотику, па је и Ламартин покушао да у њему нађе духовно окрепљење — али се после дужег задржавања у Сирији и Палестини, вратио из Јерусалима мање верник него што је био, а био је врло мало, тако да је и његов путопис „Пут на Исток“, у коме посвећује доста страница нама, био стављен на индекс католичке цркве.

Уместо у Египат Ламартин је морао због невремена да се одлучи за повратак преко Балкана. Из Константинопоља (Цариграда) кренуо је читав караван: пет кочија са дуплом запрегом, 6 јахавних ко-

ЛАМАРТИНОВ СУСРЕТ СА СРБИЈОМ

ња, мазге са пртљагом. Два татарина су ишла напред и на јављивала долазак да би се на време приредило преноћиште и храна. Непредвиђено тешко запаљење плућа задржало је Ламартина у бугарском селу Јеникеју читавих 20 дана преко одређеног рока.

После Ниша, те „последње турске вароши“, ушли су у „океан српских шума“ испод чијих сводова и „таласа лишања“ шест дана нису излазили. А сваки храст је био закон у борби, свако дрво друг, шуме су биле утврђења, стари Срби су проклињали кнеза Милоша када је наредио да се прокрче да би се направили путеви: „Сасећи храст то је исто што и убити човека. Људи и дрвеће су овде пријатељи“. Само понегде извиривале су са поља кућице, пилање и воденице на речимама и потоцима — црвених кровова, тек обновљених, они су били весници ослобођених крајева. Одзивале су хладовите шуме и дрхтали кланици кроз које су бучали планински потоци од песама младиха и девојака кад су одлазили или се враћали са рада у пољу. Отегнута рефрена њихових песама „хармоничног, музикалног и ритмичког језика“ — обећавали су дугу срећу тој земљи о чијој се историји може говорити „само у песмама“ рођеним на пољима битке, у сачуваним традицијама. „На тој витешкој поезији која са пиштољем у руци и ногом у узенгији опева љубав и рат, крв и лепоту“ — уче се деца и читају. „То је поема која још није завршена“.

Преко Алексинца и Ђуприје стигли су у Јагодину (данас

Светозарево). Ламартину је нарочито у сећању остао сусрет у једној колиби где су од сели: дочекала их је млада и лепа жена која је на грудима држала близнаке, а крај њених ногу се играо очевим јаганом старији синчић. Још пре повратка домаћина са рада у пољу, окупили су се суседи бодрог погледа, а сеоски свештеник је почео гостима да прича о плановима: куће ће се умножити у долини, по дићи ће се школе, настаће благостање. Са „отменошћу природних покрета“ домаћин

је после поздравно госте, а када се у причи стигло до борбе код Ниша и заставама које су 3.000 планинаца освојили од 40.000 Турака он је узео децу из руку своје жене и дижући их увис рекао: „Док на ше жене рађају овакве синове биће слободних људи у горама Шумадије“.

Са љубављу и високом храстовима одакле је угледао Дунав, Ламартин је поздравио „најлепши предео на свету“ и продужио ка Београду са разурненим мошејама, разореним зидинама, напушт-

ним руинама. Ту се није задржавао. До границе између Азије и Европе — Саве — силази се београдским кривудавим улицама са турском калдрмом, а са друге стране је Землин (Земун), европска варош, до које се стиже за један сат барком. У њој је Ламартин морао да остане десет дана у карантину (контумацу) да у Европу, евентуално, не би била пренета каква зараза из Азије.

Ту Ламартин пише своје утиске: пун је дивљења за наше достојанствене људе који ма је слобода записана на лицима, одушевљен је нашим девојкама бистрог чела и очију, са косама сплетеним у киче које се „вуку готово до пета“, њиховом одећом јарких боја и хиљаду превоја, обичајима „чистим као у пастирских племена“, гостољубљем пуним поштовања без жеље за наградом; уваженим старинама и војницима, „ноблесом по крви“ — нашим војводама; Карађорђем „који је као и сви људи шкрт на речима“ и кнезом Милошем, који је као дечак постао гонич стоке за Далмацију, а после његовог истрељења са усана људи.

„Ја сам прикупио главне податке из уста наших пријатеља из Београда“ — каже Ламартин. Они су долазили да га посете до решетки његовог карантина у Земуну и да се распитају код тамо уваженог госта о општим стварима: школама за народ, о напретку законодавства, о администрацији, „да усаврше своје урођено васпитање“.

Више песник и филозоф него историчар, Ламартин је по-

датке о самим догађајима, о првом и другом устанку о којима опширно говори, узео не толико из причања колико из дела немачког историчара Рајкеа „Српска револуција“ које је објављено 1829. године, а одломци у француском преводу изишли су доцније у Паризу у часопису „Revue germanique“. Зато се могу оправдати извесне нетачности у именима места и људи, као и неким догађајима и чињеницама. Али то све и није значајно и бледи пред искреним дивљењем тога угледног Европљанина и великог песника за све што су наши људи створили и пред његовим настојањима да и као посланик у француском Парламенту заступља мисао да су „права народа да на самосталност испред свих дипломатских комбинација“, да предлаже укидање турске царевине да би помогао угњетенима и да позива на братство цео свет.

Али, он је, као политичар, осетио да велики подухвати траже одређеније замисли и колективну борбу. А он, „шеф странке чији је био једини члан“ и заседао „на таваници“, изван ситних људских интереса — био је осуђен на самотне године заборавља.

У једном од доцнијих издања (1839) његовог „Пута на Исток“ (прво 1835), унето је и неколико наших народних песама у преводу на француски Елизе Војар из збирке „Дивље дунавско цвеће“, према немачким преводима госпођице Тауфи.

У Карађорђевој парку у Београду подигнут је 1933. године скромни споменик (глава од бронзе на стубу) Алфонсу де Ламартину — рад Лојза Долинара — као успомена на стогодишњицу његовог проласка кроз Београд и као захвалност за његове речито о нама, а у Земуну, код контумацке цркве у градском парку где је отприлике у његово време био контумац — спомен-стуб од мермера.

НОВО — ДЕЦО — РОДИТЕЉИ — НОВО

изашла је из штампе књига

Мој отац, Волти Дизни

Искрена и топла прича, из пера Дизнијеве кћерке Дајане, о аутору незаборавних ликова, Микија и Мини, Паје и Пате, Плутона, Бамбија, Луње, Мазе и Шерфе, Васе прасца, слончета Ђуре и осталих јунака, као и творца легендарних филмова Сили симфонија, Снежане, Алисе, Бамбија и осталих.

Странице ове књиге провешће вас кроз маштовит свет овог генијалног и неуморног забављача, уметника на популаризацији животиња, човека који им је дао људске особине. Дизнијево сликање животињског царства није само естетско уживање, оно поставља питања и даје одговоре, па чак и себе, врло често, видимо кроз његове стилизоване животиње.

ЈОШ ДАНАС ПОРУЧИТЕ ОВО ЈЕДИНСТВЕНО ДЕЛО ДЕЧЈЕ ЛЕКТИРЕ, КОЈЕ ЋЕ БИТИ НАЈЛЕПШИ ДАР ВАШЕМ ДЕТЕТУ.

Књига је богато илустрована Дизнијевим јунацима, као и фотографијама из живота аутора и његове породице.

Књига има заштитни лакирани омот, илустрован у више боја — цена јој је 900 динара.

Приликом поручбине, пошаљите поштанском упутницом 900 дин. на нашу адресу, са ознаком „за Волта Дизнија“.

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ »РАД«

Београд, Моше Пијаде 12, тел. 30-241

МЛЕКАР С МАКИЛИНГА

— ФИЛИПИНСКА ЛЕГЕНДА —

Манг Зело је продавао млеко у подножју планине Макилинг. Зато је добро неговао своје биволице па су за млеко, које је он разносио, говорили да је најбоље у читавом крају. Због тога су многи куповали млеко од Манга Зело.

Али, постојао је један купац кога је Зело волео више од осталих. Живео је изнад свих, под самим врхом планине и Манг Зело је сваког дана, без изузетка, стижао до њега када би зора окупала свет јарком светлошћу новог дана. Шта је привлачило Манга Зело баш томе човеку, била је тајна и њему самом: предавао је суд с млеком старцу који га је чекао, добијао од њега празан суд и десет сентаваса и враћао се низ стапу, свом дому. Ни једном он и старац нису измењали ни речи, чак ни поздрав. Али, он је увек одлазио од њега са задовољством у срцу, задовољством које није умео сам себи да објасни. Једном Манг Зело није могао да донесе млеко. Старац је у уобичајено време стајао крај вратница. А кад је сунце изишло, обрнуо се и вратио у кућу.

Манг Зело је дошао следећег јутра. Изгледао је као остарео. Његов син Фелипе, кога је он толико жарко волео, напрасно се разболео и умро оног јутра кад он није дошао на планину. Узео је од старца празан суд и окренуо се да пође назад стаци-

цом. Старац га је зауставио једним речитим покретом.

— Марија! — позвао је. То је била прва и једина реч коју је Манг Зело чуо од старца — а од њиховог првог сусрета протекло је више од двадесет година. Старчев глас био је толико миловучан, спокојан и чист, тако утешан, да се бол у срцу Манга Зело мало утишала.

Девојка која се појавила изгледала му је као чаробна приказана. Манг Зело је никад раније није срео, а ипак га њена појава није зачудила: схватио је да је девојка које се прне као абинос била чаробница планинске падине, рођена из пољубаца светлих ноћи које клизе по кристалиној површини дијамантске росе.

Пришла му је лаким кораком, са осмехом на извијеним уснама, држећи у руци неколико стручака зелене и златне траве. Пољубила је сваку стабљичицу и сваку влат и пружила их Мангу Зело.

Одмах је све разумео: трава му је дала за његовог вољеног сина Фелипеа. Али, ни тада није била изговорена ни једна реч. Девојчин осмех, старчев покрет пун саосећања и захвалност на лицу Манга Зело заменили су речи.

Стигавши свом дому утонуло у тугу, стари млекар је сваку стабљичицу и сваку влат принео хладним уснама мртвог сина и прошапутао: — Фелипе, сине мој, у име љубави коју сам ти донео, врати ми се.

Када је последња влат додирнула бледе младичеве усне, Манг Зело је сео и стао да нетрпећиво гледа сина. Толика је била његова нада и вера у чаробне траве што му је дала девојка с планине Макилинг, да су се ускоро Фелипеови образи заруменили од живота који се у њега враћао.

Као да се пробудио из дубоког сна, Фелипе је устао и пошао да нахрани биволице.

И поново је млекарев живот потекао по старом. И, као и раније, он никад није заборавио да однесе млеко старцу на планини.

Али, дошао је дан када се Манг Зело последњи пут успео и спустио по стрмој стази. Ослабео од старости, пао је и сломио ногу. Старог млекара није толико мучно бол у сломијеној ножи колико помисао да се никад више неће успињати стацицом. Дозвао је сина својој самртној постељи.

— Фелипе, — прозборио је гласом који се ломио од узбуђења. — Ја умирем. Све што имам — твоје је, али треба да пренесем на тебе и једну обавезу. Сећај се старца на планини. Никад, никад немој заборавити да му ворм однесеш млеко. Обещај ми, сине мој, да нећеш то чинити све док будеш жив.

— Да, оче. Обещавам.

Те ноћи Манг Зело је умро с миром у души. Сутрадан ујутру Фелипе је однео млеко старцу с планине и отада је одлазио тамо сваког дана иако је стаза би-

ла строга и вијугава, а јутра хладна и тамна.

Прошле су две године.

Једнога јутра, кад хладни планински ветар није дувао тако јако, а шуштање шуме није било толико тужно, старац га није чекао на вратницама. Старац с планине је умро. И тога пута Фелипе се вратио у своју усамљену колибу са сећањем на дугу и као абинос црну косу.

коснули њеног срца. Само дубога туга. И, пратећи погледом ћутљиви пар, она је подигла руке и окренула се према срцу планине где је био сахрањен њен отац.

— Оче! Ако ме волиш, учини да се врх сруши и заједно нас све покопа у срцу планине — повикала је.

Ветар је зауставио свој лет, лишће је престало да шуми, а месец се сакрио за облак. С планине, као под ураганом, почело је да се котрља камење и врх се покренуо као живо биће, пружајући своје моћ не пипке наниже, према зеленој шуми где су стајали Фелипе с девојком и — Марија.

Али, када се сенка велике планине надвила над њих и кад се огромна река камења и ишчупаног дрвећа устремила да их преплави, Марија је видела како су се, згрозљени ужасом, момак и девојка приљубили једно уз друго, окамењени на месту. Марија је угледала Фелипово лице блеђе од месеца.

Било јој је жао младића, — схватила је да га још воли. Поново је подигла руке и поново је са страсном молбом изговорила:

— Оче! Поштеди им живот.

И врх планине који је падао — зауставио се. И до дана данашњег стоји наклоњен, заустављен у свом падању.

После тога је Марија, шумска вила Макилинг — као и њена прародитељка Марианг Макилинг — нестала, изгнана из родног краја младићевим неверством.

И једино што је од ње остало то је она ретка и необична трава златастих стабљичица и лишћа на којима се ви-

ЗА ЈЕДАН МИНУТ:

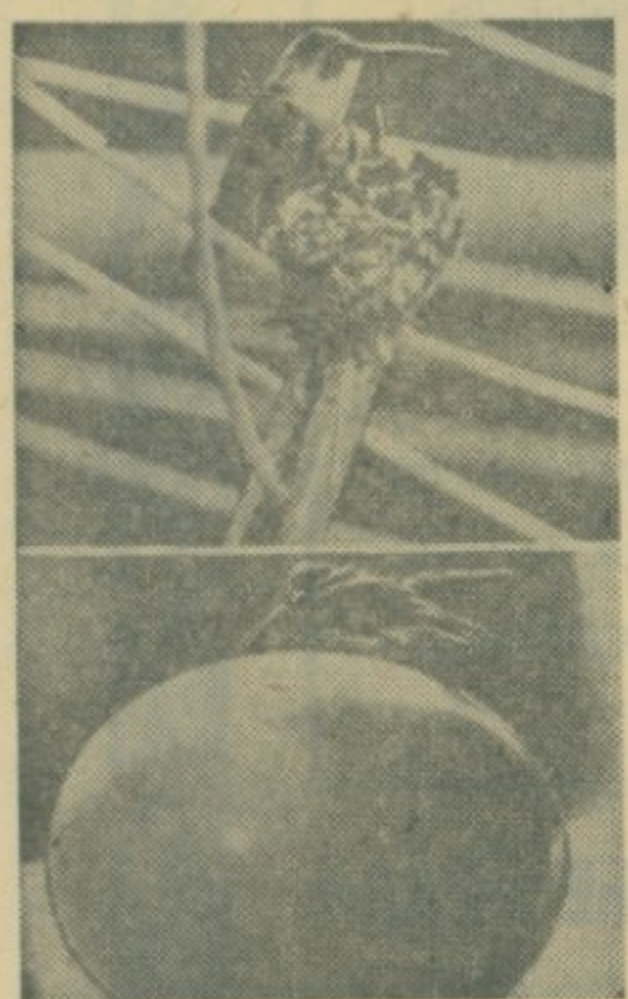
Мушкарци : 76 речи
Жене : 107 речи

Нема више сумње: жене говоре брже и више од мушкараца. Професор Џон Кен са Универзитета у Манчестру завршио је анкету коју је водио дванаест година и утврдио да — жене изговарају просечно 107 речи у минути а мушкарци само 76.

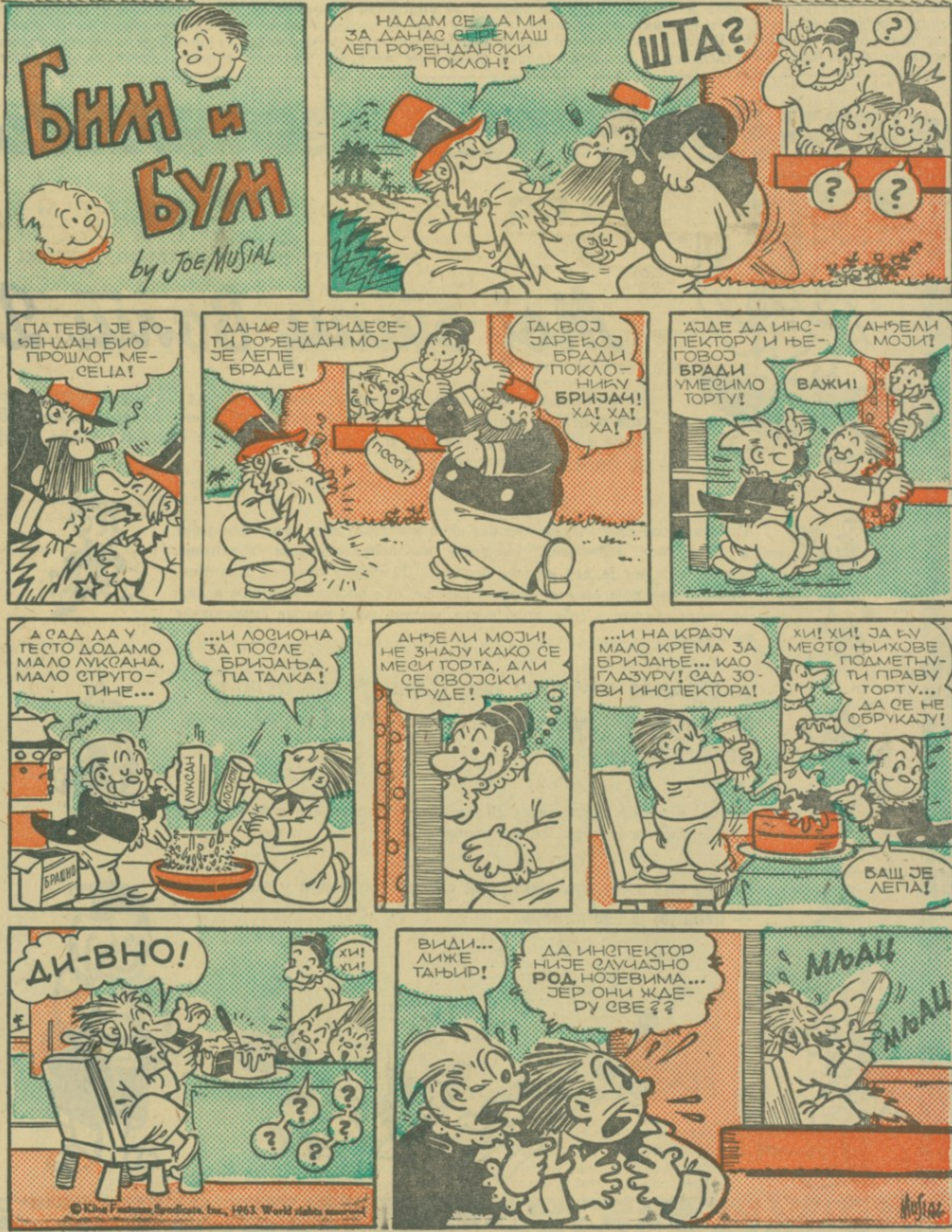
ПОЛАРНА СВЕЛОСТ И КАМЕРА

На Антарктику ће једна специјална електронска камера снимати поларну светлост, а један апарат ће омогућити да 100.000 пута појача бледе светлוצање добијено на филму.

Зашто да се плаше

Мале птице се уопште не боје људи. Ова горе је своје гнездо направила на штапаљки за рубље, а друга је претенциозна: на нојевом јајету.

Феноменално памћење

Петогодишњем Питеру Новацком из Манкеита, у Америци, показали су три десет фотографија најбољих играча безбола. Испод сваког снимка било је написано име спортисте, његова тежина, број утакмица у којима је учествовао, и многи други подаци. Малишан је само по

гледао снимке, једном је прочитао текст и одмах је запамтио све податке о сваком играчу. Питер је научио да чита када је имао три године и за савлађивање вештине читања било му је потребно свега неколико сесмица.

Покушај самоубиства — сиром

У једном од последњих бројева енглеског „Медицинског часописа“ описан је случај једне девојке која је покушала „превеликом дозом“ сира да одузме себи живот. У лекарском извештају каже се да је девојка лечена од неке болести лековима ко

ји, узимани упоредо са сиром, могу да буду опасни. Једног дана болесница је покушала да изврши самоубиство тиме што је појела један велики комад сира. Међутим, њен лекар јој је спасао живот.

Излишна опомена

У Најробију, главном граду Кеније, игралиште за голф налази се у суседству ограђеног простора за лавове по коме се ове животиње слободно крећу. На огради стоји о-

качена опомена следеће садржине: „Ако се лопта нађе на мање од три метра од лава, препоручујемо да се овом лоптом више не игра“.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) врста птице, 5) дугуљаста шкољка, 9) немачки ком позитор (19. в.), 10) река у Француској, 11) напад, 12) енглески књижевник („Кандида“), 13) вавилонско божанство, 15) лична заменица, 16) личност из „Сартовог“ романа („Зрело доба“), 18) музички термин, 20) острво на Јадрану, 22) врста змије, 24) део прибора за писање, 26) мушко дете, 27) папагај, 29) целокупан, 31) дипломатско тело, 32) музичка нота, 35) припадник старогерманског племена, 37) слово латиничке, 38) становник Арабијског полуострва, 40) зелајета биљка, 42) град и лука у Либернији, 43) име нашег књижевника Ковачића, 44) мера за хартију.

1	2	3	4	5	6	7	8
9							
10				11			
12			13	14			15
16	17		18		19		
		20	21		22	23	
	24			25			
26			27				28
		29	30		31	32	
33	34		35		36		37
38	39			40	41		
42							
43					44		

Усправно: 1) летовалиште на Јадрану, 2) разум, 3) далматинско женско име, 4) притока Балтичког мора, 6) староримски књижевник („Хвалесали војник“), 8) острво на Јадрану, 7) француски посланик — племић (19. век) који је предложио укидање кулука, 8) град у Турској, 14) извођење школског програма, 17) предујам, 19) згузнута водена пара у атмосфери, 21) историјско место у Малој Азији, 23) два иста самогласника, 24) лична заменица, 25) миж-

ски знак за иридијум, 26) прерађевина од меса, 28) врста трожба, 30) византијски сребрни новац, 32) соба, 34) индијски шахиста, 36) буљина, 39) припадник групе словенских племена из доба њихове сеобе на Балканско полуострво, 41) тишина.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Ромео, 6) Жиронда, 8) Куба, 9) сита, 11) ирада, 13) НСУ, 14) мн, Арг, 17) тт, 18) ам, 20) Енгр, 22) лик, 24) Ака, 25) рој, 26) сок, 28) сат, 30) ета, 32) дно, 34) ри, 35) ОУН, 37) од, 38) акон, 40) АНСА, 42) аба, 43) рат.

Усправно: 1) риба, 2) орада, 3) мо, 4) Енс, 5) Один, 6) журналистика, 7) апстрактност, 8) ким, 10) аут, 12) аре, 16) гнајс, 19) ми, 21) Густав Крјелец, 23) Крк, 27) оа, 29) Ад, 30) ера, 31) су, 33) ода, 35) ова, 36) нар, 39) об, 41) на.

НАПРАВИ САМ

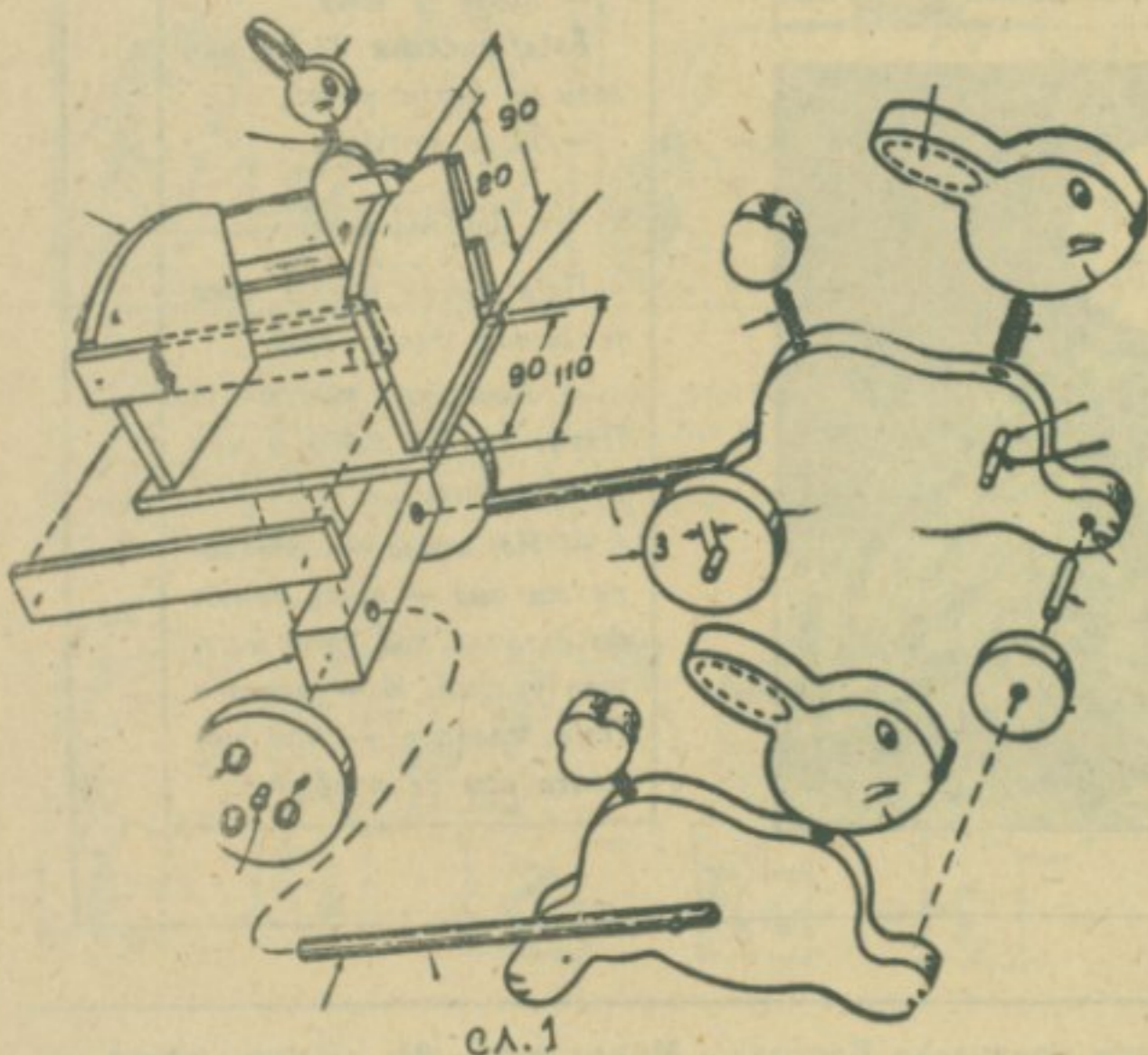
НАПРАВИ САМ

НАПРАВИ САМ

НАПРАВИ САМ

НАПРАВИ САМ

ВЕСЕЛА КОЛА

сл. 1

ОД 6 ДО 40.000

ЖЕНА ИЗ КОНГА

ЧЕШАЉ ИЗ ТАНГАЊИКЕ

Етнографски музеј у Варшави управо је прославио 75-годишњицу свога оснивања.

Пре рата овај музеј је имао огромну колекцију предмета велике вредности који су приказивали материјалну културу Пољске у њеним старим границама.

Колекције предмета из 19. века представљале су део традиционалних ритуала и обичаја: између осталог ту је био штап сеоског поглавара, маске, ритуални колачи и друго. Поред њих колекције чипака, костима, појасева, су дова од иловаче, слика и гравура у дрвету. Јединствени етнографски документи о Је-

врејима који су живели на територији Пољске чинили су посебан одељак али су их 1939. године поपालи нацисти заједно са каталозима и етнографском документацијом.

После рата, Етнографски музеј је имао свега 6 ствари а данас је број његових колекција прешао предатни, наравно без оних које су уништене.

Приликом прославе 75-годишњице оснивања музеја била је отворена изложба ремек-дела фолклорне уметности и културе целог света. Тако су посетиоци могли да се диве и најразличитијим предметима из Африке, Океаније, Јужне Америке, Азије, Аустралије и то како оделима племена Курпи тако и масци тајног мушког удружења Дук-дук са пацифичких острва.

НЕОБИЧНИ ОГЛАСИ

На једном пану постављеном покрај једног америчког пута пише:

„Возачи, будите обазриви! Возите као да се ваша породица налази у оним другим колима“.

★

У излогу једне општинске радње у Бостону налази се следећи натпис:

„Ако ви не видите то што тражите, знак је да ми имамо оно што је вама потребно“.

★

У једној париској антикварници, где су изложене лако ломљиве стварице може се прочитати овакво обавештење:

„Деца се умољавају да задрже своје ручице у цеповима“.

★

У продавници намењатај у једном америчком граду пише на фотељи за љубање изложеној у излогу:

„Најстарије средство за умирање“.

СА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ

— „... море ће постати рудник за експлоатацију и из њега ће се извучити многобројна богатства. Ту ће се људи одмарати у подводним хотелима. Песму птица замењује песма сирена. „Неплодна пустиња“ даваће обилну жетву. Пољопривредним радовима ће се управљати телекомандама са „фарме“ на врху једне високе куле. Човек ће стићи на Месец. То је свет XXI века...“

А све то можете видети за 12 минута — седећи у фотељи на Међународној изложби у Њујорку.

★

И ово се може видети... астронаути како лебде у простору, или „аквакоптер“ међу морским чудовиштима. Можете бити закупац висећег стана усред баште, и одатле посматрати како се ваша кола пењу у електронску гаражу на 70. спрату.

Инспиришу је

Најчувенији писац криминалних романа Агата Кристи управо је потписала уговор са неким америчким телевизијским компанијама: за 500 милиона старих француских франака, Америчка телевизија стиче на основу тога право да адаптира 20 њених романа.

После потписивања уговора списатељица је изјавила: — Да бих могла да стварам лица у мојим романима ја посматрам моје пријатеље.

У Коњаку — боце

Хипермодерна фабрика стакла је недавно пуштена у рад у француском граду Коњаку. Фабрика се налази на површини од 36 хектара, а од идуће године производиће 900.000 боца годишње.

Јесће ли већ чули да...

...на Новом Зеланду је отворен велики парк специјално за следе. У њему су засађене биљ-

ке са најјачим мирисом вероватно да би се по њему они оријентисали.

...највиши врх Аустралије (2.234 м) је освојио 1840. године Пољак Едмунд Стшелски и назвао га Кошћушков врх. Стшелски је вршио научна путовања у Северну и Јужну Америку, и источну Индију, Нови Зеланд, Јаву и Египат.

... Шекспир се венчао са Аном Хатавеј 27. новембра 1582. када

је он имао непуних 19 година а она 26.

...Доце Фарис са Аљаске хтео је да пронађе свој рођендан у Фербанксу. Због тога је прешао 100 км пешце до аеродрома. Ни то не би било чудно да Фарис нема 85 година.

...папирни тапети пронађени су у Руану 1620. године.

... мађарски писац Еде Сиглигети (1814—1878) створио је драму из мађарског живота,

увео пастире и сељаци као главне личности уз фолклор: народне игре и песме.

... стари Грци сматрали су за постојбину гвозђа планине у Малој Азији. Они су нарочито ценили челик произведен на обалама Црног мора у земљи Халиба. Грци су сматрали Халибе проналазачима челика па су по њима дали челику име „халис“.

... на путу који води из Екс-ан-Прованса у Пијдубне налази се један бор који је прогла-

шен за „историјски“ био је модел Сезану ка да је ту радио пејзаже око 1890 — 1895. године.

... Ливерпуд је град који у Британији има највећу сразмеру грађана испод 15 година.

... Многи кристали промене боју кад се изложе дуготрајном нуклеарном зрачењу. Стакло на пример, постаје мрко, љубичасто или плаво, што зависи од врсте стакла и зрачења.

... Вилхелма Тела „Драматичну игру“ је

1847. године превео и у Бечу објавио Божидар Радичевић, отац Бранка Радичевића.

СЛОН У ФРИЗЕРНИЦИ

Слон у фризерском салону гађај. Ово је идеја шефа ре-кламе у енглеском циркусу Миас.

Ево једне играчке која ће сигурно обрадовати ваше најмање. Играчка је од дрвета и дете је не може поломити, а поред тога је и врло лепа и забавна.

Потребне су вам дашчице које можете набавити код столара или их већ, можда, имате негде у кући. Дно колица је од дашчице дебеле само 6 милиметара а велике 14 × 11 см. Предњу и задњу страну кола, које су велике 8 × 8, треба обликovati по прегежу. Са стране закуцати по две дашчице исте дебљине.

Испод кола укуцати једну гредицу од 2,5 × 2,5 см, дугачку 11 см. На њој ће се предње стране пробушити две рупе да би се увукли руде. Два точка имају пречник по 8 см а дебљину 10 милиметара. Испуцана која видите на слици у ствари су ексерси са великом главом који служе као украс, а осовина је централни ексер којим ће точак учврстити за гредицу под колима.

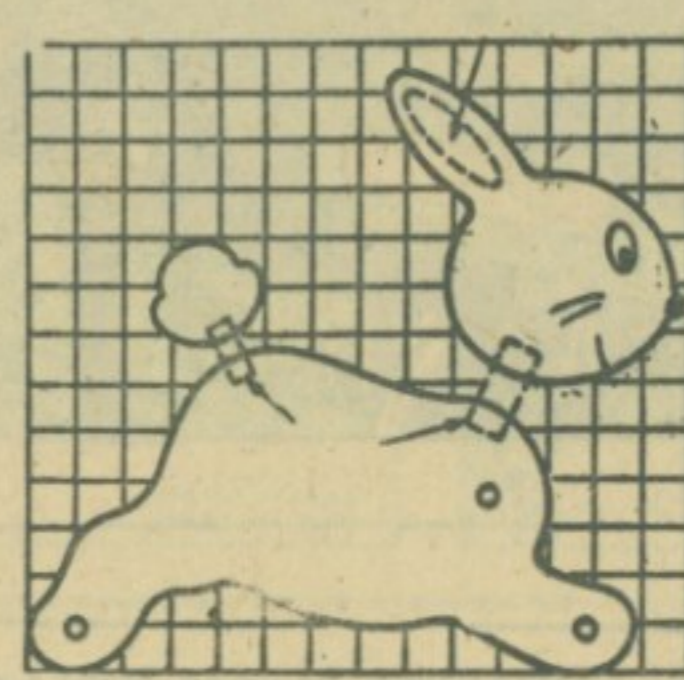
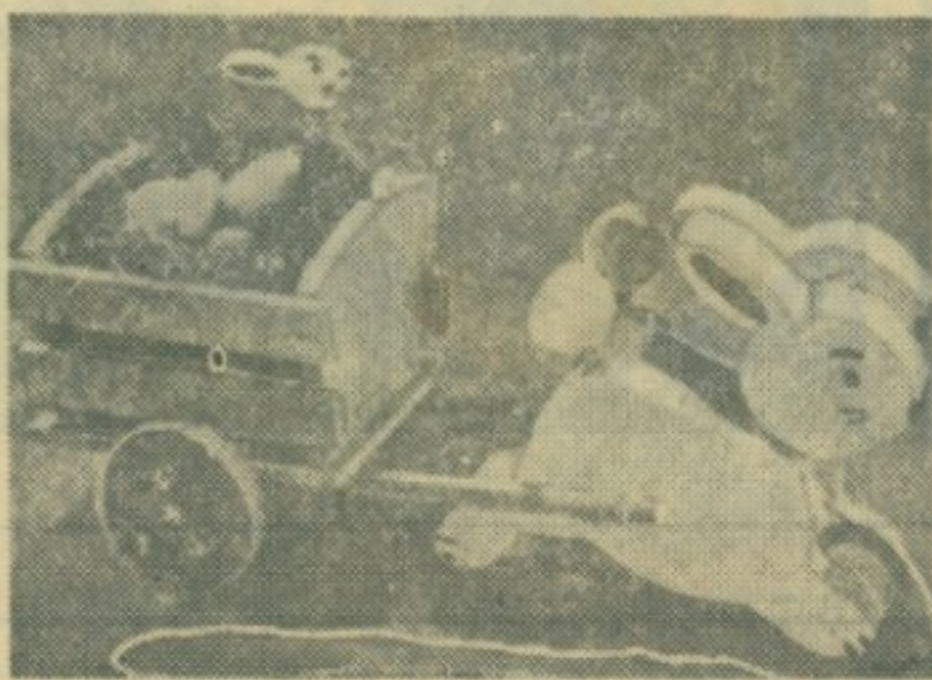
Као што видите на слици, запрега и возач су зечеви који нису тешки за прављење. На слици 2 се види како треба направити зечева. Дебљина плоче на којој ће бити напратити зечеве треба да буде 10 милиметара. Зечевима који вуку кола зашрафићете и главу и реп док онеме који управља колима треба зашрафити само главу. Ако не можете да их зашрафите залепите их охолепком који добро држи дрво или неким другим средством.

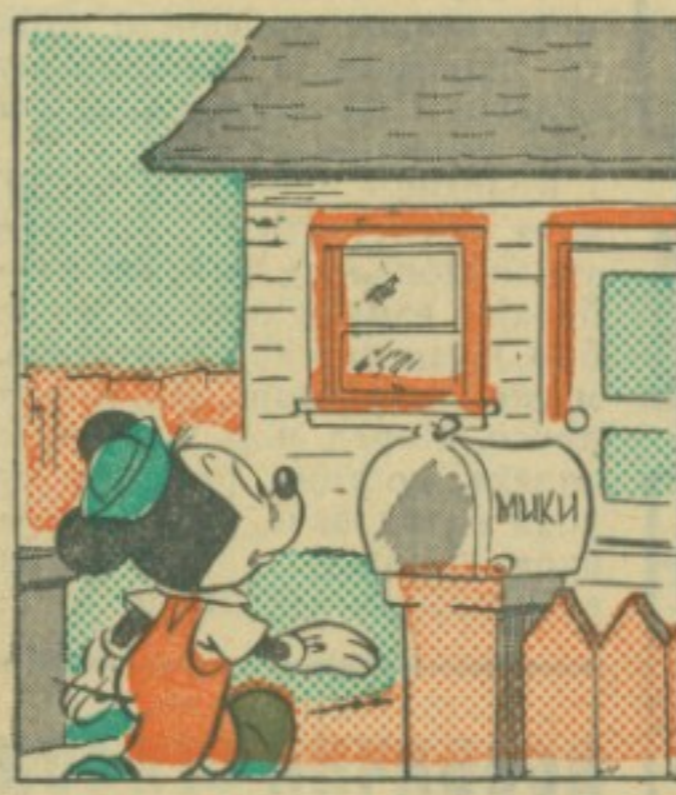
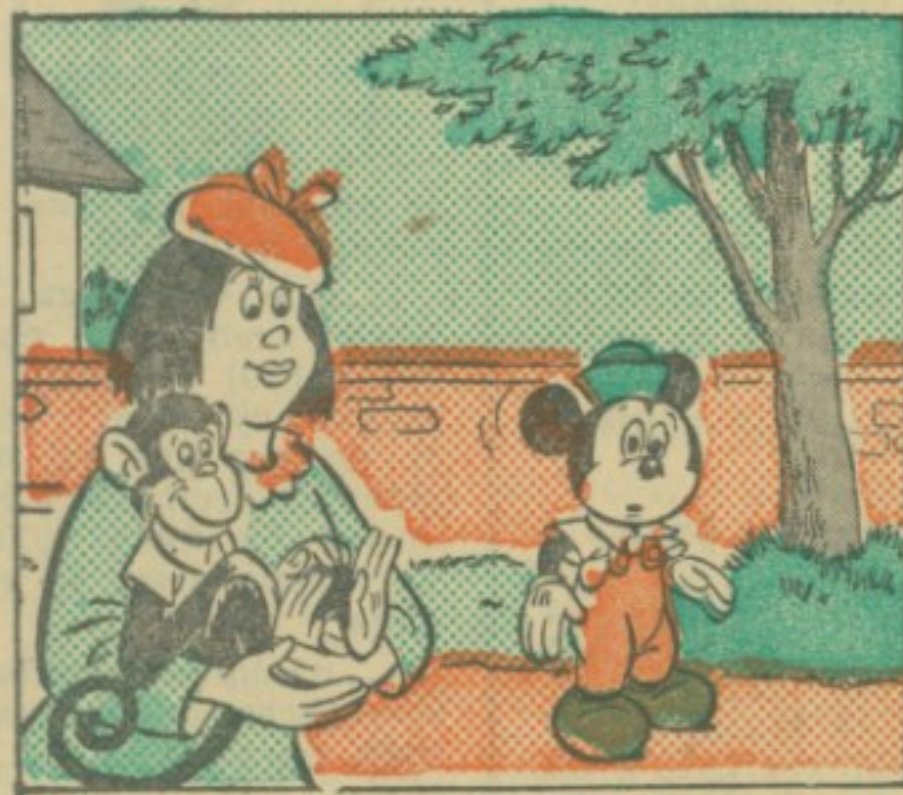
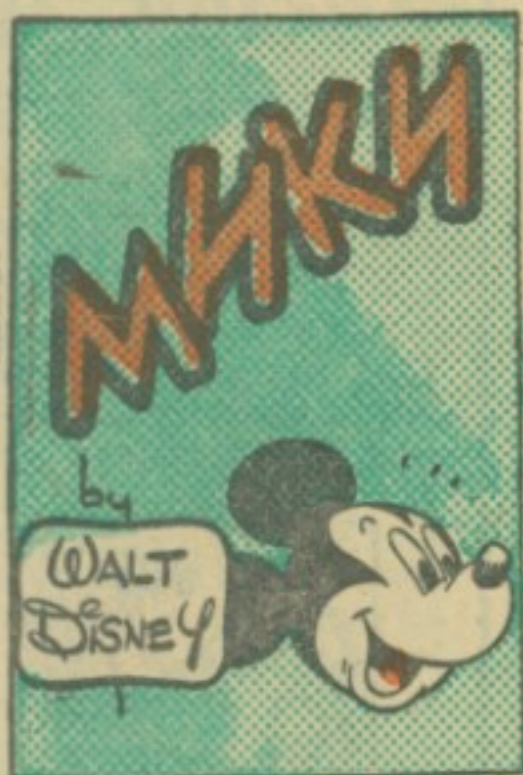
Руде ће направити од дрвета (слика 1) заоблене и дугачке 19 сантиметара чије ће задње стране увући у гредицу под колима.

Потребно је направити још само два точка који стоје између зечева који вуку кола. Предњи точак је мањи, у пречнику има 4,5 сантиметра а задњи је за пола сантиметра већи; оба су дебела 10 мм.

Потребно је направити још три ваљка, по 5 см дугачке са пречником 6 мм а на слици ће бити видети где их треба поставити — да вежу два зеча у запрези.

Пошто сте све склопили (сл. 3) цела кола и запрегу обојте живим бојама.

Ква-Ква!

Увећује Паја Патак

И САМ У ЗАБЛУДИ

Упитао неки пролазник
Микијевог сестрића Мићу
колико има година.
— То зависи, а доста је
тенко и ређи.
— ...?
— Према оценама у шко-
ли: психолошки имам 11
година; морално 10; у а-
натомском погледу 7; по
менталним рефлексима 9.
А ако хоћете да знате
колико стварно имам: 8;
али, то изгледа никада
више не интересује.

ПРОФЕСИОНАЛНА ДЕФОРМАЦИЈА

Баја Патак, познат по
својим милчонима и начи-
ну на који долази до њих,
отишао на море. Прили-
ком изласка из брода не-
ко од путника рече:
— Море се лење.
Баја мислећи да се на-
лази на берзи, рече:
— Ја га купујем.

ДИВАН САН

Паја прича Шиљи како
је сањао диван сан:
— Замисли, кажем ја
Пати: ево ти 5.000 и чди
купи нешто.
— Не, хвала, — одго-
ври ми она — више волим
да останем код куће и не-
што урадим. И — настапи
Паја жалосно — тог мо-
мента сам се пробудио.